

NAJWYŻSZA IZBA KONTROLI

Delegatura w Poznaniu

LPO – 4101-003-03/2014

P/14/022

WYSTĄPIENIE POKONTROLNE

NAJWYŻSZA IZBA KONTROLI

Delegatura w Poznaniu

ul. Dożynkowa 9H, 61-662 Poznań

T +48 61 655 62 00, F +48 61 655 62 01

lpoc@nik.gov.pl

I. Dane identyfikacyjne kontroli

Numer i tytuł kontroli	P/14/022 – System egzaminów zewnętrznych w oświacie
Jednostka przeprowadzająca kontrolę	Najwyższa Izba Kontroli Delegatura w Poznaniu
Kontroler	Mariusz Kubiak, główny specjalista kontroli państwowej, upoważnienie do kontroli nr 89440 z dnia 10 marca 2014 r. (dowód: akta kontroli str. 1-2)
Jednostka kontrolowana	Zespół Szkół Ponadgimnazjalnych nr 1 w Kępnie, ul. H. Sienkiewicza 25, 63-600 Kępno (dalej: „Zespół Szkół”)
Kierownik jednostki kontrolowanej	Zygmunt Nowacki, Dyrektor Zespołu Szkół (dowód: akta kontroli str. 4-5)

II. Ocena kontrolowanej działalności

Ocena ogólna

Najwyższa Izba Kontroli ocenia pozytywnie, mimo stwierdzonych nieprawidłowości¹, działalność Zespołu Szkół w zakresie analizy i wykorzystania wyników egzaminów zewnętrznych do podnoszenia osiągnięć dydaktycznych w latach 2009/2010-2013/2014 (do zakończenia kontroli).

Uzasadnienie oceny ogólnej

Zespół Szkół² co roku opracowywał analizy wyników egzaminów zewnętrznych. Dyrektor Zespołu Szkół planował i przeprowadził w ramach sprawowanego nadzoru pedagogicznego działania odnoszące się do efektów nauczania mierzonych egzaminami zewnętrznymi. Uczniom zapewniono odpowiednie warunki lokalowe oraz środki dydaktyczne do realizacji podstawy programowej. Ponad 98% absolwentów Liceum w latach 2010-2013 uzyskało świadectwo dojrzałości, a odsetek absolwentów Technikum uzyskujących świadectwo dojrzałości wzrastał od 81% do 89% (lata 2010-2012). Dyplom potwierdzający kwalifikacje zawodowe uzyskiwało od 66% do 90% absolwentów Technikum. Ponadto, 78,0% absolwentów Liceum i 54,6% absolwentów Technikum w roku szkolnym 2009/2010 podjęło dalszą naukę na studiach wyższych. W kolejnych latach, odsetek ten wyniósł odpowiednio: w roku szkolnym 2010/2011 – 80,2% i 36,8%; w roku szkolnym 2011/2012 – 87,5% i 39,8%; w roku szkolnym 2012/2013 – 85,6% i 28,0%. Stwierdzone nieprawidłowości dotyczyły: nieuwzględnienia w analizach i interpretacjach wyników egzaminów zewnętrznych, w latach 2010-2013, analiz jakościowych, wskaźników EWD oraz uwarunkowań funkcjonowania Zespołu Szkół; nieopracowania wieloletniego planu doskonalenia zawodowego nauczycieli, określonego § 6 ust. 1 rozporządzenia Ministra Edukacji Narodowej i Sportu z dnia 29 marca 2002 r. w sprawie sposobu podziału środków na wspieranie doskonalenia zawodowego nauczycieli, form doskonalenia zawodowego (...) oraz szczegółowych kryteriów i trybu przyznawania tych środków³; nieustalenia przez Radę Pedagogiczną

¹ Najwyższa Izba Kontroli stosuje 3-stopniową skalę ocen: pozytywna, pozytywna mimo stwierdzonych nieprawidłowości, negatywna.

² W badanym okresie (2009/2010-2013/2014) w skład Zespołu Szkół wchodziły: Liceum Ogólnokształcące nr II (dalej: „Liceum”), Technikum nr 1 (dalej: „Technikum”) oraz Zasadnicza Szkoła Zawodowa kształcąca młodocianych pracowników z upośledzeniem umysłowym w stopniu lekkim.

³ Dz. U. z 2002 r., Nr 46, poz. 430.

organizacji doskonalenia zawodowego nauczycieli szkoły, co było niezgodne z art. 41 ust. 1 pkt 4 ustawy z dnia 7 września 1991 r. o systemie oświaty⁴ - dalej „ustawa o systemie oświaty”; nieodniesienia się w planach nadzoru pedagogicznego do realizacji wniosków z nadzoru sprawowanego w poprzednim roku.

III. Opis ustalonego stanu faktycznego

Sposób i zakres wykorzystania egzaminów zewnętrznych do podnoszenia jakości nauczania

1. Sposób i zakres analizy wyników egzaminów zewnętrznych w Zespole Szkół

Opis stanu faktycznego

1. Liczba uczniów Liceum i Technikum kończących w latach 2009-2013 dany etap edukacji wynosiły odpowiednio: 133 i 131; 126 i 137; 120 i 128; 125 i 150; 120 i 136. Ogółem, do Liceum i Technikum w poszczególnych latach 2009-2013, uczęszczało odpowiednio: 378 do Liceum (w tym 66% dojeżdżających) i 541 do Technikum (65%) uczniów; 372 (71%) i 510 (79%); 372 (71%) i 434 (78%); 343 (70%) i 542 (72%); 305 (68%) i 518 (77%). W 2012 r. do Zespołu Szkół trafiła część uczniów (157 osób) zlikwidowanego, z powodu wysokich kosztów kształcenia i niezadawalających wyników egzaminów maturalnych, Zespołu Szkół Ponadgimnazjalnych w Słupii⁵.

(dowód: akta kontroli str.3, 7-8, 110, 111, 498-508, 883-936, 1734)

Liczba nauczycieli zatrudnionych w Zespole Szkół wzrosła z 72 osób w roku szkolnym 2009/2010, do 80 osób w roku szkolnym 2013/2014 (o 11%). W tym okresie, m.in. wzrosła liczba nauczycieli dyplomowanych i mianowanych, odpowiednio: z 36 i 20 w roku szkolnym 2009/2010 do 41 i 28 w roku szkolnym 2013/2014 (wzrost o 14% i 40%). Zespół Szkół przejął 16 nauczycieli zlikwidowanego Zespołu Szkół w Słupii. Wskaźnik procentowy nauczycieli dyplomowanych utrzymywał się w kontrolowanym okresie na tym samym poziomie, wynosząc 50% ogółu nauczycieli w roku szkolnym 2009/2010 (72 osoby) wobec 51% (80 osób) w roku szkolnym 2013/2014. W strukturze zatrudnienia nauczyciele dyplomowani wraz z nauczycielami mianowanymi stanowili w ww. latach odpowiednio 78% i 86% ogółu nauczycieli Zespołu Szkół.

(dowód: akta kontroli str.112, 1734)

Wszyscy nauczyciele przedmiotów egzaminacyjnych (59 nauczycieli⁶), posiadało odpowiednie kwalifikacje i prowadziło zajęcia w danym typie szkoły, zgodnie z poziomem i kierunkiem kształcenia.

(dowód: akta kontroli str.112, 133-135)

2. Okręgowa Komisja Egzaminacyjna w Poznaniu (dalej: „OKE”)⁷ przekazywała Zespołowi Szkół wyniki egzaminu maturalnego oraz wyniki egzaminu potwierdzającego kwalifikacje zawodowe. Na przełomie sierpnia i września Zespół Szkół otrzymywał z OKE trzy dokumenty oraz sprawozdanie o których mowa

⁴ Dz. U. z 2004 r., Nr 256, poz. 2572 ze zm.

⁵ Informacja uzyskana w trybie art.29 ust.1 pkt 2 lit. f ustawy z dnia 23 grudnia 1994 r. o Najwyższej Izbie Kontroli (Dz. U. z 2012 r., poz. 82 ze zm.)- dalej „ustawa o NIK”.

⁶ Dane według zestawienia sporządzonego dla potrzeb kontroli NIK w dniu 11 marca 2014 r.

⁷ OKE obejmowała obszar trzech województw: lubuskiego, wielkopolskiego, zachodniopomorskiego

w art. 9c ust. 2 pkt 4 lit. a ustawy o systemie oświaty. W dniu przekazywania do szkół świadectw dojrzałości, Zespół Szkół otrzymywał w wersji elektronicznej wyniki procentowe i punktowe zdających egzamin maturalny z podziałem na przedmioty, poziomy i części egzaminu. Na przełomie sierpnia i września, OKE udostępniała elektroniczne analizy wyników egzaminu maturalnego, umożliwiające porównanie wyników egzaminu Zespołu Szkół z wynikami w województwie i okręgu.

(dowód: akta kontroli str.9-103, 1754)

W dokumentach pn. „Wyniki egzaminu maturalnego. Raport. Województwa Lubuskie, Wielkopolskie, Zachodniopomorskie”, sporządzonych w latach 2010-2013 przez OKE, m.in. podano: zdawalność egzaminu maturalnego z danymi o uczniach, którzy przystąpili do wszystkich egzaminów i ich nie zdali oraz o tych, którzy wszystkie egzaminy zdali; wybieralność i zdawalność egzaminów obowiązkowych (w części ustnej i pisemnej); wnioski, których większość dotyczyła wyników obowiązkowej matury z języka polskiego⁸. W dokumencie „Wyniki egzaminu potwierdzającego kwalifikacje zawodowe. Raport. Województwa Lubuskie, Wielkopolskie, Zachodniopomorskie”, sporządzonym w latach 2010-2013 przez OKE, m.in. podawano: zestawienia absolwentów czteroletnich techników, którzy zdali poszczególne etapy egzaminu zawodowego w Okręgu; liczbowe i procentowe zestawienia absolwentów województwa wielkopolskiego, którzy zdali poszczególne etapy egzaminu zawodowego, z podziałem na zawody; dane o uczniach Zespołu Szkół, którzy przystąpili po raz pierwszy do egzaminu w wybranych zawodach i zdali poszczególne części tych egzaminów.

(dowód: akta kontroli str. 9-103)

3. W latach 2010-2013, 100% uczniów ostatnich klas Liceum (łącznie 502 osoby) przystąpiło do egzaminu maturalnego. Zdawalność egzaminu maturalnego w Liceum była w tym okresie wyższa od zdawalności w województwie wielkopolskim i w Polsce, wynosiła odpowiednio (dane w układzie: zdawalność uczniów Liceum w %/zdawalność w województwie wielkopolskim w %/zdawalność w Polsce w %): 2010 r. - 98,5%/90,5%/91,0%; 2011 r. - 98,4%/87,2%/86,0%; 2012 r. - 98,3%/89,5%/89,0%; 2013 r. - 99,2%/89,8%/94,0%.

(dowód: akta kontroli str.114)

Przystępowalność do egzaminu maturalnego w Technikum (łącznie przystąpiły 524 osoby) w poszczególnych latach badanego okresu wynosiła odpowiednio: 130/127 (97,7%); 136/134 (98,5%); 127/123 (96,8%); 143/140 (97,9%). Zdawalność egzaminu dojrzałości wśród uczniów Technikum była wyższa od zdawalności w województwie wielkopolskim w kolejnych czterech latach, a w porównaniu do wyników uzyskanych w Polsce była wyższa w trzech kolejnych latach i wynosiła odpowiednio (dane w układzie: zdawalność uczniów Technikum w %/zdawalność w województwie wielkopolskim w %/zdawalność w Polsce w %): 103 (81,1%/68,8%/70%); 112 (83,6%/63,8%/63%); 110 (89,4%/72,1%/70%); 110 (78,6%/71,1%/81%).

(dowód: akta kontroli str.114)

Przystępowalność uczniów Technikum do egzaminu potwierdzającego kwalifikacje zawodowe, za wyjątkiem przystępowalności w zawodzie technik ekonomista wynoszącej od 98,25% w 2010 r. do 100% w 2013 r., w pozostałych zawodach⁹

⁸ Przykładowo: w raporcie z 2010 r. przyczynę niepowodzeń upatrywano w braku wiedzy, braku znajomości lektur obowiązkowych oraz braku sprawności w posługiwaniu się polszczyzną mówioną i pisaną; w raporcie z 2012 r. przyczyny niepowodzeń były podobne jak w 2010 r., a ponadto zdającym brakowało wiedzy historycznoliterackiej oraz popełniali oni liczne błędy ortograficzne i interpunkcyjne.

⁹ Technik handlowiec, technik żywienia i gospodarstwa domowego, technik mechanik, technik ochrony środowiska.

wynosiła 100%. Zdawalność tych egzaminów potwierdzona uzyskaniem dyplomu w pięciu zawodach w latach 2010-2013 wynosiła (dane w układzie: liczba uczniów przystępujących do egzaminu/liczba uczniów, którzy zdali egzamin/zdawalność w szkole w %/zdawalność w województwie wielkopolskim w %/ zdawalność w Polsce w %):

- technik ekonomista: 56/47/83,9%/63,5%/63,4%; 48/33/68,7%/59,1%/61,2%; 43/39/90,7%/70,7%/70,9%; 29/21/72,4%/74,9%/75%;
- technik handlowiec: 23/19/82,2%/52,7%/58,8%; 21/17/80,9%/54,1%/60,9%; 24/18/75%/51,1%/59,3%; 15/10/66,7%/59,9%/68%;
- technik żywienia i gospodarstwa domowego: 25/20/80%/68,3%/66,8%; 17/12/70,6%/67,8%/69,5%; 20/18/90%/75,4%/73,3%; 27/20/74%/69,9%/65%;
- technik mechanik: 13/10/76,9%/40,7%/48,9%; 19/17/89,5%/58%/61,7%; 15/13/86,7%/43,5%/41%; 14/11/78,6%/67,2%/63%;
- technik ochrony środowiska: 12/9/75%/52,3%/56,4%; 28/21/75%/59,3%/56,8%; 23/18/78,3%/62,4%/63,1%; 20/13/65%/66,9%/64%.

(dowód: akta kontroli str.115)

W 2013 r. pierwszy raz do egzaminu w zawodzie technik informatyk oraz technik architektury krajobrazowej, przystąpiło odpowiednio 25 i 12 uczniów Technikum. Zdawalność tych egzaminów w Technikum była wyższa od zdawalności w województwie wielkopolskim oraz w Polsce, i wynosiła:

- technik informatyk: 25/20/80%/56,1%/57%;
- technik architektury krajobrazowej: 12/11/91,7%/54%/46%.

(dowód: akta kontroli str.115)

3.1. W Zespole Szkół, w poszczególnych latach badanego okresu (lata 2010-2013), wynik z pisemnego egzaminu maturalnego w przedziale 30-49% na poziomie podstawowym, uzyskała następująca liczba uczniów (dane w układzie: liczba uczniów ostatniej klasy/liczba uczniów, która uzyskała wynik w tym przedziale/%):

- z języka polskiego: 259/72/27,8%; 259/86/33,2%; 243/81/33,3%; 265/104/39,2%;
- z matematyki: 259/68/26,2%; 259/128/49,4%; 243/74/30,4%; 265/96/36,2%;
- z języka angielskiego: 186/65/22,7%; 179/30/16,8%; 167/43/25,8%; 209/55/26,3%;
- z języka niemieckiego: 75/17/22,7%; 87/31/35,6%; 80/18/22,5%; 61/30/49,2%;
- z biologii: 40/28/70%; 27/11/40,7%; 37/27/73%; 33/19/57,6%;
- z chemii: 24/9/37,5%; 17/6/35,3%; 21/6/28,6%; 17/5/29,4%;
- z fizyki: 9/4/44,4%; 11/2/18,2%; 9/2/22,2%; 19/1/5,3%;
- z geografii: 25/15/60%; 36/16/44,4%; 36/13/41,7%; 63/35/55,6%;
- z historii: 8/4/50%; 13/5/38,5%; 12/5/41,7%; 7/2/28,6%;
- z wiedzy o społeczeństwie: 23/6/26,1%; 31/19/61,3%; 64/42/65,6%; 28/17/60,7%.

(dowód: akta kontroli str.116-117)

Spośród ankietowanych przez NIK nauczycieli przedmiotów egzaminacyjnych w Zespole Szkół 57% podało, że 30% próg zdawalności matur na poziomie podstawowym jest za niski. Jednocześnie 60% ankietowanych uważało, że próg zdawalności na tym poziomie jest odpowiedni.

(dowód: akta kontroli str. 325-326)

3.2. Wyniki absolwentów Liceum i Technikum na egzaminie maturalnym z przedmiotów obowiązkowych na poziomie podstawowym w latach 2010-2013, pozostawały na tym samym, średnim poziomie - według danych Zespołu Szkół - w 5. staninie¹⁰. Zdający egzamin maturalny z języka polskiego w latach 2010-2012 sytuowali się w 6. staninie w skali województwa. W 2013 r. wynik egzaminu maturalnego z języka polskiego uległ obniżeniu, sytuując Zespół Szkół w 5. staninie w skali województwa. W poszczególnych latach badanego okresu, wyniki egzaminów maturalnych z pozostałych przedmiotów obowiązkowych w skali staninowej, na tle wyników osiągniętych w województwie wielkopolskim, przedstawiały się następująco:

- matematyka: w 2010 r. stanin 7 w województwie wielkopolskim, w 2011 r. stanin 6 w województwie; w 2012 r. stanin 7 w województwie; w 2013 r. stanin 7 w województwie;

- język angielski pisemny: 7; 6; 6; 6;

- język niemiecki pisemny: 6; 6; 6; 5.

(dowód: akta kontroli str. 116-117)

OKE udostępniała wyniki w skali staninowej ale bez podziału na typy szkół¹¹. Z tego względu Zespół Szkół nie porównywał wyników zdających (w Liceum i Technikum) w skali staninowej z wynikami zdających egzaminy zewnętrzne w liceach i technikach województwa wielkopolskiego.

(dowód: akta kontroli str. 1797-1800)

W prowadzonym przez Zespół Szkół corocznym monitoringu dalszej edukacji absolwentów Liceum i Technikum¹², wykazano, że 78,0% absolwentów Liceum i 54,6% absolwentów Technikum w roku szkolnym 2009/2010 podjęło dalszą naukę na studiach wyższych. W kolejnych latach, odsetek ten wyniósł odpowiednio: w roku szkolnym 2010/2011 – 80,2% i 36,8%; w roku szkolnym 2011/2012 – 87,5% i 39,8%; w roku szkolnym 2012/2013 – 85,6% i 28,0%.

(dowód: akta kontroli str. 870-876)

W okresie objętym kontrolą, wyniki egzaminów zewnętrznych Zespołu Szkół określone wskaźnikami EWD¹³, pozwalającymi oszacować wkład szkoły w końcowe wyniki nauczania, obniżały się. Wskaźniki EWD¹⁴ dla Liceum na podstawie danych egzaminacyjnych z lat 2010-2012 były niższe od przewidywanych i wynosiły: przedmioty humanistyczne (-2,2); język polski (-1,6); przedmioty matematyczno-przyrodnicze (-1,9); matematyka (-1,3). Wskaźniki EWD¹⁵ dla Liceum obliczone na podstawie danych egzaminacyjnych z lat 2011-2013 uległy znacznemu obniżeniu

¹⁰ Skala staninowa stosowana w pomiarze dydaktycznym, odpowiada na pytanie: jaką pozycję zajmuje wynik osiągnięty przez ucznia/absolwenta na tle wyników osiągniętych przez całą badaną populację (oddział, szkoła, powiat, gmina, województwo, okręg, kraj). Skala staninowa wprowadza 9 przedziałów wyników: stanin 1 – najniższy; stanin 2 – bardzo niski; stanin 3 – niski; stanin 4 – niżej średni; stanin 5 – średni; stanin 6 – wyżej średni; stanin 7 – wysoki; stanin 8 – bardzo wysoki; stanin 9 – najwyższy.

¹¹ Informacja Dyrektora Zespołu Szkół przekazana 21.05.2014 r. wraz z zestawieniem wyników egzaminów zewnętrznych w skali staninowej uczniów Liceum i Technikum w latach 2010-2013.

¹² Dane, m.in. o dalszej edukacji absolwentów Zespołu Szkół oraz o podejmowanym zatrudnieniu, przekazywano corocznie do Starostwa Powiatowego wraz ze sprawozdaniem z działalności szkoły. Identyczne dane o dalszej edukacji absolwentów Zespołu Szkół przedłożył Starosta Kępiński w trybie art.29 ust.1 pkt 2 lit. f oraz art. 40 ust. 7 ustawy o NIK.

¹³ EWD – edukacyjna wartość dodana, zdefiniowana jako przyrost wiedzy uczniów w wyniku danego procesu edukacyjnego. W kalkulatorze wskaźników EWD uwzględnia się wynik na egzaminie, plec, czy zdający/a egzamin korzystał/a z dostosowań dla dyslektyków (por. dr Roman Dolata - „Edukacyjna wartość dodana, czyli jak wykorzystywać wyniki egzaminów zewnętrznych do oceny efektywności nauczania” wyd. Centralny Ośrodek Doskonalenia Nauczycieli 2007 r.).

¹⁴ Źródło danych wskaźników EWD dla Liceum: <http://matura.ewd.edu.pl/index.php>

¹⁵ Źródło: <http://matura.ewd.edu.pl/index.php?str=wyniki&tszk=LO&idszk=24926>

i wynosiły: przedmioty humanistyczne (-4,0); język polski (-3,5); przedmioty matematyczno-przyrodnicze (-2,4); matematyka (-2,7).

(dowód: akta kontroli str.298-315)

Wskaźniki EWD¹⁶ dla Technikum na podstawie danych egzaminacyjnych z lat 2010-2012 były dodatnie i wynosiły: przedmioty humanistyczne (1,5); język polski (1,0); przedmioty matematyczno-przyrodnicze (2,0); matematyka (1,7). Wskaźniki EWD dla Technikum obliczone na podstawie danych egzaminacyjnych z lat 2011-2013 obniżyły się w porównaniu do lat 2010-2012, były nadal dodatnie i wynosiły: przedmioty humanistyczne (1,1); język polski (0,8); przedmioty matematyczno-przyrodnicze (1,4); matematyka (1,2).

(dowód: akta kontroli str.306-313)

Na wykresie EWD¹⁷, Liceum pozostawało w trzeciej ćwiartce układu współrzędnych, tj. „szkoły wymagające pomocy”¹⁸. Natomiast wykres EWD dla Technikum za lata 2010-2012, plasował szkołę w pierwszej ćwiartce układu współrzędnych - „szkoły sukcesu”. W latach 2011-2013, graficzny wskaźnik EWD wyników nauczania z przedmiotów humanistycznych informował o przemieszczaniu się Technikum z wcześniejszej pozycji w kierunku „szkoły wymagającej pomocy”, natomiast z przedmiotów matematyczno-przyrodniczych w kierunku „szkoły wspierającej”.

(dowód: akta kontroli str.298-313)

W Zespole Szkół nie sporządzano w latach 2010-2013 jednorocznych wskaźników EWD z matematyki na poziomie podstawowym dla LO i dla Technikum. Nie była też prowadzona analiza wyników egzaminów zewnętrznych z wykorzystaniem wskaźników EWD¹⁹.

(dowód: akta kontroli str.118, 136-137, 223-297)

3.3. Zespół Szkół dysponował danymi wieloletnimi, o przystępowalności i zdawalności egzaminów maturalnych przez uczniów Liceum i Technikum na poziomie podstawowym i rozszerzonym. Brakowało natomiast danych o wynikach egzaminów maturalnych w Liceum i Technikum na poziomie rozszerzonym w skali staninowej za lata 2010-2013.

(dowód: akta kontroli str.114, 115, 116-117, 858-869)

Wyjaśniając brak danych o wynikach egzaminów maturalnych w Liceum i Technikum na poziomie rozszerzonym w skali staninowej za lata 2010-2013, Dyrektor Zespołu Szkół podał: „Do egzaminu maturalnego na poziomie rozszerzonym przystępuje niewiele osób, dlatego też zastosowanie skali staninowej nie wydaje się konieczne. Ponadto inne badania wykazują, że część zdających przystępuje do egzaminu na poziomie rozszerzonym tylko po to, aby na świadectwie maturalnym był odnotowany fakt przystąpienia, nie zależy im natomiast na wynikach. W ostatnich dwóch latach do egzaminu na poziomie rozszerzonym przystępowało, w 2012 r.: z języka polskiego – 12 zdających; z matematyki – 5; z języka angielskiego – 30; z języka niemieckiego – 4; w 2013 r.: z języka polskiego – 9 zdających (spadek o 25%); z matematyki – 18 (wzrost o 260%); z języka

¹⁶ Ibidem – źródło danych o wskaźnikach EWD dla Technikum.

¹⁷ Wykresy EWD zamieszczono: <http://matura.ewd.pl/index.php>. Pozycja Zespołu Szkół znajdowała się w obszarze zajmowanym przez 50% szkół objętych badaniem.

¹⁸ Pojęcia: „szkoła wymagająca pomocy”, „szkoła sukcesu”, „szkoła wspierająca”, „szkoła niewykorzystanych możliwości” m.in.: dr Ewa Stożek „Dane egzaminacyjne w ewaluacji zewnętrznej” w „Dyrektor szkoły – miesięcznik kierowniczej kadry oświatowej” nr 9/2010, wyd. Wolters Kluwer S.A. Warszawa.

¹⁹ W „Analizie stanu dydaktyczno-wychowawczego za rok szkolny 2012/2013”, we wnioskach podano: „od przyszłego roku szkolnego każdy nauczyciel jest zobowiązany do przeprowadzania analizy wyników egzaminów zewnętrznych w uczonych przez siebie oddziałach. Do analizy należy wykorzystać informacje o EWD zawarte na stronach internetowych www.ewd.pl”.

angielskiego – 36 (wzrost o 20%); z języka niemieckiego – 1 (spadek o 75%). Jak z powyższych liczb wynika, liczenie staninu dla tak małej grupy nie umożliwia obiektywnej oceny poziomu egzaminu. Uważam, że nieobliczanie stanin w przypadku mojej szkoły nie obniża jakości prowadzonych analiz, a zdawalność jest bardzo dobra”.

(dowód: akta kontroli str.783, 843)

3.4. Na stronie internetowej Zespołu Szkół²⁰ zamieszczono wyniki egzaminu maturalnego w 2013 r., z podaniem: liczby absolwentów (Liceum, Technikum), liczby absolwentów przystępujących do egzaminu maturalnego, zdawalności egzaminu maturalnego (w liczbach i procentach) oraz pozycję Zespołu Szkół w powiecie kępińskim i województwie wielkopolskim. Ponadto zamieszczono tam wyniki egzaminu potwierdzającego kwalifikacje zawodowe absolwentów Technikum w 2013 r. Nie zaprezentowano wyników egzaminów maturalnych z wcześniejszych lat. Zespół Szkół nie posiadał własnej strony BIP. Dane o Zespole Szkół²¹ (bez danych o wynikach egzaminów zewnętrznych) były zamieszczone na stronie BIP Powiatu Kępińskiego.

W badaniu ankietowym, przeprowadzonym przez NIK wśród uczniów klas maturalnych²² Liceum i Technikum, tylko 10% uczniów Liceum i 6% uczniów Technikum podało, że przy wyborze szkoły kierowało się wynikami egzaminów zewnętrznych uzyskiwanych przez absolwentów Zespołu Szkół. Według ankietowanych, o wyborze Zespołu Szkół decydowały: opinia o szkole (41% uczniów Liceum i 30% Technikum) oraz oferta edukacyjna szkoły (43% Liceum i 51% Technikum).

(dowód: akta kontroli str. 327-340, 341-345)

O wynikach egzaminacyjnych rodzice uczniów byli informowani na zebraniach ogólnych rodziców na początku roku szkolnego. Zgodnie z wnioskami z nadzoru pedagogicznego nauczyciele wychowawcy informowali rodziców o wynikach egzaminów zewnętrznych na zebraniach śródsemestralnych we wrześniu lub w grudniu według harmonogramów zebrań w latach 2010-2013. Dyrektor Zespołu Szkół informował szczegółowo Radę Rodziców o wynikach egzaminów zewnętrznych na posiedzeniach Prezydium Rady Rodziców.

(dowód: akta kontroli str. 463, 470, 482, 489, 783, 843-844)

3.5. Analizy wyników egzaminu maturalnego absolwentów Zespołu Szkół (z wynikami Liceum i Technikum) w latach 2010-2013 zostały opracowane jednoosobowo²³ - przez Dyrektora oraz Wicedyrektora Zespołu Szkół. Analizy przedmiotowe wyników egzaminu maturalnego z dwóch przedmiotów obowiązkowych (j. polski, matematyka) opracowano jednoosobowo za wyjątkiem „Analizy wyników egzaminu maturalnego z języka polskiego w roku szkolnym 2011/2012”, którą opracował dwuosobowy zespół²⁴. Z analizami wyników egzaminów maturalnych zapoznawane były zespoły przedmiotowe, a wyniki tych analiz uwzględniono w planach działania m.in. Zespołu Przedmiotów Humanistycznych (liczący 17 nauczycieli w latach 2009/2010-2011/2012 i 18 w latach 2012/2013-2013/2014) i Matematyczno-Przyrodniczego (13 nauczycieli

²⁰ Adres strony internetowej: <http://www.zsp1kepno.cal.pl/mt.html>

²¹ bip.powiatkepno.pl/wykaz_jednostek/zsp_1.html

²² Badaniem ankietowym objęto 107 uczniów Liceum (89% stanu osobowego) w 4 klasach maturalnych oraz 119 uczniów Technikum (88% stanu osobowego) w 5 klasach maturalnych.

²³ Analizę wyników egzaminu maturalnego w 2010 r. opracował Dyrektor Zespołu Szkół. Analizę wyników egzaminu maturalnego w 2011 r., 2012 r. i 2013 r. opracował Wicedyrektor Zespołu Szkół J. Pruchnicki a zaakceptował Dyrektor Zespołu Szkół.

²⁴ Zespół tworzyły dwie nauczycielki j. polskiego.

w latach 2009/2010-2011/2012 oraz 14 w latach 2012/2012-2013/2014). Sprawozdania z realizacji planów działania zespołów przedmiotowych, w tym przedstawianie analiz wyników egzaminów maturalnych, prezentowano nauczycielom obecnym na posiedzeniach Rady Pedagogicznej.

(dowód: akta kontroli str. 227-297, 369-437, 530-532, 610-622, 648-661, 693-705, 709)

W analizie egzaminów zewnętrznych potwierdzających kwalifikacje zawodowe uczniów Technikum w latach 2010-2013²⁵, częściowo wykorzystywano przy sporządzaniu analizy ilościowej podstawowe parametry statystyczne²⁶. W latach 2010, 2012, 2013 podano odchylenie standardowe wyników egzaminacyjnych wyłącznie w zawodzie technik ekonomista, a w latach 2010 i 2011 wyznaczono tę miarę rozproszenia tylko dla zawodu technik handlowiec. W Technikum sporządzano analizy wykorzystujące wyliczane współczynniki łatwości według przedziałów podanych przez OKE. Analiza wieloletnia (przykładowo, w 2010 r. obejmująca lata 2006-2010; w 2011 r. za lata 2006-2011; w 2012 r. za lata 2007-2012) egzaminów potwierdzających kwalifikacje zawodowe (na podstawie monitorowania wyników) uwzględniała tendencje dotyczące zmniejszania lub zwiększania przystępowalności i zdawalności egzaminów, procenty punktów możliwych do uzyskania na poziomie podstawowym, zawierała interpretacje osiągniętych wyników²⁷. Analizy zdawalności egzaminów potwierdzających kwalifikacje w poszczególnych zawodach, m.in. w zawodzie technik ekonomista, składały się z części potwierdzającej wiedzę teoretyczną (etap pisemny) oraz z części potwierdzającej umiejętności praktyczne. Analizy dotyczące etapu pisemnego m.in. uwzględniały: zdawalność egzaminów w porównaniu do zdawalności w woj. wielkopolskim i okręgu; liczby zdających; średnie liczby uzyskanych punktów; medianę²⁸; modalną²⁹; maksymalną liczbę punktów; minimalną liczbę punktów; odchylenie standardowe; współczynnik łatwości testu. Natomiast analizy dotyczące etapu praktycznego, uwzględniały opis wyników „surowych” z wykorzystaniem wymienionych wyżej wskaźników statystycznych oraz poszczególne obszary podlegające w ramach egzaminu zewnętrznego ocenie, takie jak: tytuł pracy, założenia, część analityczna, całość pracy. Analizy wyników egzaminów potwierdzających kwalifikacje zawodowe opracowane były przez poszczególnych nauczycieli przedmiotów zawodowych. W analizach egzaminów zewnętrznych potwierdzających kwalifikacje zawodowe zawarto łącznie 21 wniosków, z tego: 4 wnioski w 2010 r., 7 wniosków w 2011 r., po 5 wniosków w 2012 r. i 2013 r.

(dowód: akta kontroli str. 136-222)

²⁵ Analizy zbiorcze wyników egzaminów zewnętrznych potwierdzających kwalifikacje zawodowe m.in. w zawodach: technik ekonomista, technik żywienia i gospodarstwa domowego, technik handlowiec, technik ochrony środowiska, technik mechanik, opracowywała Kierownik Szkolenia Praktycznego B. Drobina, później Wicedyrektor Zespołu Szkół.

²⁶ Miary położenia (tendencji centralnej) służące do wyznaczenia wartości, wokół której grupują się dane (średnia arytmetyczna wyników - średni wynik uzyskany przez badaną grupę uczniów; mediana- wynik środkowy zbioru wyników egzaminowania określonej populacji uczniów, uporządkowanych w kolejności malejącej lub rosnącej; modalna (dominanta) - wynik najczęściej występujący w badanej grupie). Miary rozproszenia (rozstęp (obszar zmienności) - różnica pomiędzy najwyższym a najniższym wynikiem uzyskanym przez daną grupę uczniów podczas badania; odchylenie standardowe - określa, jak bardzo wartości danych są rozproszone wokół średniej; Im większa wartość odchylenia standardowego, tym dane są bardziej oddalone od wartości średniej).

²⁷ Przykładowo, w „Analizie wyników egzaminu potwierdzającego kwalifikacje zawodowe” w roku szkolnym 2009/2010, porównując wyniki z pięciu lat, podano że „w pierwszym roku egzaminu szkoła osiągnęła bardzo wysoki wynik, co w pewnej mierze było spowodowane faktem, że egzamin w obecnej formie był prowadzony po raz pierwszy i był oceniany bardzo liberalnie. W kolejnych latach wynik był niższy i do 2009 roku wykazywał niewielką tendencję spadkową, natomiast w bieżącym roku osiągnęliśmy bardzo wysoki wynik”. W 2006r. dyplom otrzymało 86,1% zdających, w 2010r. - 81,4%.

²⁸ Mediana, to wynik środkowy w badanej grupie, poniżej i powyżej którego znajduje się po ok. 50% wyników.

²⁹ Modalna, to wynik najczęściej występujący.

W zbiorczej „Analizie wyników egzaminu maturalnego” absolwentów Liceum i Technikum za poszczególne lata badanego okresu³⁰, częściowo wykorzystywano podstawowe parametry statystyczne. Zakres analiz ilościowych z poszczególnych przedmiotów obejmował: rozkład wyników egzaminu w Liceum i Technikum w porównaniu z wynikami szkół w powiecie/ województwie/okręgu/w kraju (w formie prezentacji graficznej³¹ rozkładu wyników z uwzględnieniem miar położenia: średniej arytmetycznej i rozproszenia³²); rozkład staninowy dla wyników egzaminu pisemnego z języka polskiego, matematyki, języka angielskiego i niemieckiego na poziomie podstawowym; rozkład wyników egzaminu w oddziałach w porównaniu z wynikami szkoły (w formie prezentacji graficznej z uwzględnieniem miar położenia); łatwość testu; graficzne opracowanie wskaźników wykonalności poszczególnych czynności. W analizie nie uwzględniano trzyletnich i jednorocznych wskaźników EWD. W powyższych „Analizach wyników egzaminu maturalnego”³³ nie prowadzono analizy jakościowej³⁴ (interpretacji) wyników egzaminów zewnętrznych w Liceum i Technikum oddziałów i innych niż oddział grup uczniowskich z wykorzystaniem miar statystycznych, wskaźników EWD z matematyki na poziomie podstawowym i z uwzględnieniem kontekstu osiągnięć uczniów, w celu określenia przyczyn niższych/wyższych wyników. Zakres analizy wieloletniej dla Liceum i Technikum prowadzono na podstawie monitorowania wyników zmniejszania lub zwiększania przystępowalności i zdawalności egzaminów, w tym z przedmiotów maturalnych obowiązkowych na poziomie rozszerzonym, wzrosty lub spadki wyników na skali staninowej oraz punkty procentowe możliwe do uzyskania na poziomie podstawowym w kolejnych latach. W wieloletnich analizach nie korzystano z udostępnianej przez IBE informacji o wskaźnikach EWD oraz nie ujmowano informacji nauczycieli m.in. o przyczynach niezaliczenia matury wewnętrznej i wyższego poziomu zdawalności od średnich wyników punktowych³⁵. W rocznych „Analizach wyniku egzaminu maturalnego na dzień 15 września”³⁶, w latach 2011-2013, powtarzał się jeden, ogólnie sformułowany wniosek - „podjęcie starań aby podnieść średnie wyniki egzaminu maturalnego”, zamieszczony pierwszy raz w 2011 r.

(dowód: akta kontroli str.223-297_a, 858-869)

W toku kontroli NIK, nauczycielka matematyki w Zespole Szkół opracowała „Analizę wyników egzaminu maturalnego z matematyki uczniów dwóch oddziałów Liceum (oddział A i C) rocznik 2010-2013 z wykorzystaniem wskaźników edukacyjnej wartości dodanej”. W rezultacie tej analizy³⁷ stwierdzono, że „wyniki oddziału C są zdecydowanie słabsze od wyników oddziału A; w oddziale A większa liczba uczniów w porównaniu do oddziału C wykazywała zarówno potencjał wysoki jak i średni, co

³⁰ Por. przypis nr 20.

³¹ Wykres słupkowy.

³² Do miar rozproszenia zalicza się rozstęp i odchylenie standardowe.

³³ Por. przypis nr 20.

³⁴ Najbardziej uchwytne różnice między badaniem ilościowym i jakościowym tkwi w rodzaju surowych danych, które badacz gromadzi. W badaniu ilościowym dane mają postać liczb. W badaniu jakościowym dane mają postać tekstu. Stąd bierze się różnica w metodach analizy: zbiory liczb można analizować metodami statystycznymi, zbiory tekstów wymagają innych zabiegów. (Krzysztof Konarzewski, Jak uprawiać badania oświatowe. Metodologia praktyczna, WSiP, Warszawa 2000)

³⁵ Przykładowo: na posiedzeniu Rady Pedagogicznej podsumowującej egzaminy maturalne 2012/2013, nauczyciel matematyki (członek Komisji Przedmiotów Matematyczno-Przyrodniczych) wskazał na przyczynę uzyskiwania w szkole wyższych wyników zdawalności od średnich wyników punktowych – większa liczba młodzieży nie wiąże swojej przyszłości z wyższą uczelnią i wynik egzaminu maturalnego jest dla niej mało znaczący; nauczycielka języka polskiego podała powody niezaliczenia matury wewnętrznej z języka polskiego: niska frekwencja; notoryczna nieobecność uczniów w czasie sprawdzianów; żaden z uczniów, który nie zdał matury nie korzystał z konsultacji wyznaczonych przez polonistę; brak systematyczności w przygotowaniach do matury; w dwóch przypadkach skrajnie lekceważący stosunek do przedmiotu.

³⁶ Por. przypis nr 19.

³⁷ Syntetyczne wyniki: oddział A – liczebność 32, średnia (wynik GMP) – 29,5, średnia (wynik MMA-PLO) – 33,1, mediana (wynik MMA-P LO) – 34,0, EWD MMA-P LO 100/15 – (-2,0 +/- 2,5); oddział C – liczebność 32, średnia (wynik GMP) – 25,9, średnia (wynik MMA-PLO) – 28,7, mediana (wynik MMA-P LO) – 30,0, EWD MMA-P LO 100/15 – (-2,8 +/- 2,1).

w rezultacie wpłynęło na lepszy wynik oddziału A". We wnioskach m.in. zaproponowano „skupienie większej uwagi na uczniu zdolnym, aby pomóc rozwijać jego umiejętności i tym samym podnieść wynik punktowy, jak również wyniki EWD”. Powyższa analiza nie uwzględniała uwarunkowań działalności szkoły³⁸ wymienionych w „Koncepcji pracy Zespołu Szkół na lata 2010-2015”, na które Zespół Szkół nie ma wpływu³⁹, oraz oddziaływania tych uwarunkowań na ocenę efektywności nauczania wyliczoną za pomocą wskaźników EWD.

(dowód: akta kontroli str.316-324, 439-454)

Ankietowani przez NIK uczniowie klas maturalnych Zespołu Szkół jako główną przyczynę nieosiągania lepszych wyników w nauce wskazali: niechęć do nauki (48% uczniów Liceum i 41% uczniów Technikum) oraz wagarowanie (7% uczniów Liceum i 14% Technikum), a 4% uczniów Liceum podało nieodpowiednie warunki w domu. W badanym okresie od 65% do 79% uczniów Liceum i Technikum dojeżdżało do szkoły.

(dowód: akta kontroli str. 111, 339)

W Zespole Szkół, m.in. w roku szkolnym 2011/2012, przeprowadzono sprawdziany wiedzy i umiejętności uczniów na „wejściu” dla odpowiedniego etapu kształcenia, w celu uzyskania informacji o *poziomie edukacyjnym uczniom na „wyjściu” z gimnazjum*. Przeprowadzenie sprawdzianu poziomu wiadomości i umiejętności uczniów oddziałów pierwszych („na wejściu”) z czterech przedmiotów: języka polskiego, języka angielskiego, matematyki i chemii, uwzględniono w Planie nadzoru dydaktycznego Zespołu Szkół w każdym roku szkolnym w latach 2009/2010 - 2013/2014. W tych diagnozach ustalono stopień opanowania wiadomości i umiejętności uczniów klas I Zespołu Szkół⁴⁰. W diagnozach „na wejściu” korzystano z najprostszych metod statystycznych (średni wynik, procentowy udział). W sprawozdaniu z realizacji Planu nadzoru dydaktycznego za okres 2009/2010 - 2013/2014 (I półrocze), w zakresie ustalania „poziomu wiadomości i umiejętności wnoszonych do szkoły przez uczniów klas pierwszych” podano, że „nauczyciele języka polskiego, języka angielskiego, matematyki i chemii, zrealizowali cel przeprowadzonego badania”.

(dowód: akta kontroli str.346-368, 369-437, 1683-1733)

Badanie umiejętności uczniów oddziałów pierwszych w roku szkolnym 2011/2012 z matematyki, przeprowadzono z wykorzystaniem wyników „Testu diagnostycznego pierwszaka z matematyki”, a badanie z języka polskiego zawarto w „Analizie umiejętności uczniów oddziałów pierwszych”.

W części humanistycznej, podano osiągnięcia uczniów klas pierwszych Liceum i Technikum (z zakresu obszaru I – czytanie i odbiór tekstów kultury; obszaru II – tworzenie własnego tekstu), wyliczono średnią punktów na ucznia w każdym oddziale (najniższą średnią uzyskali uczniowie oddziału I LOD), dokonano interpretacji wyników, odniesiono średni wynik punktowy Zespołu Szkół (26,11) do

³⁸ Według cytowanego wcześniej R. Dolaty, system egzaminów zewnętrznych dostarcza obiektywnych danych o osiągnięciach szkoły. Jednak by oceny efektywności nauczania formułowane na podstawie wyników egzaminów zewnętrznych były adekwatne do realnego wkładu pracy szkoły, należy uwzględnić fakt, że osiągnięcia szkolne ucznia nie zależą tylko od czynników związanych z jakością nauczania.

³⁹ Takich jak: „ujemny wpływ mass mediów; niestabilna polityka oświatowa; wzrost bezrobocia w ostatnich trzech latach z powodu zamknięcia dwóch zakładów pracy; nietrwałość rodzin; duża liczba dzieci wychowywanych przez jednego rodzica; „euro sieroctwo”; brak opieki nad dziećmi w godzinach popołudniowych; samotność dzieci; alkoholizm rodziców; brak koordynacji działań organizacji pozarządowych w zakresie pomocy rodzinie i szkole; dziedziczenie statusu społecznego, w tym niskiego poziomu wykształcenia; brak informacji o perspektywach kariery po różnych ścieżkach edukacyjnych; narkomania; subkultury; cyberprzemoc; brak wzorców osobowości”

⁴⁰ Test diagnostyczny pierwszaka z matematyki, w którym uczestniczyli uczniowie pierwszych klas Zespołu Szkół, przeprowadzony został w dniu 21 września 2011r. w liceach i technikach czterech powiatów kaliskiego, kępińskiego, ostrowskiego i ostreżowskiego przeprowadzono jednego dnia badania.

wyników w Kraju (25,31) i w Wielkopolsce (22,69), podano % liczby uczniów 7 oddziałów Zespołu Szkół z poszczególnymi ocenami⁴¹, dokonano podsumowania i przedstawiono wnioski do dalszej pracy. We wnioskach z analizy na „wejściu”, m.in. podano, że nauczyciele języka polskiego będą musieli nie tylko realizować bieżący materiał nauczania, ale też uzupełnić i utrwalać wiadomości i umiejętności, których uczniowie nie opanowali w gimnazjum. Pomimo, że średni wynik pierwszoklasistów Zespołu Szkół był wyższy od wyniku krajowego i wojewódzkiego, w analizie prawidłowo zalecono rozpatrywanie wyników odrębnie dla każdego oddziału klasowego. Zespołowi Humanistycznemu Zespołu Szkół w dalszej pracy z uczniami, Dyrektor Zespołu Szkół akceptując do realizacji powyższą analizę, zalecił m.in.: doskonalenie czytania tekstów ze zrozumieniem; utrwalanie podstawowej wiedzy z języka polskiego i historii oraz kształcenie umiejętności jej wykorzystywania; systematyczne ćwiczenia w zakresie tworzenia tekstu własnego w różnych formach wypowiedzi; systematyczne kontrolowanie i omawianie dokonań twórczych uczniów; systematyczne ćwiczenie poprawności w zakresie formy, treści, kompozycji, języka, ortografii i interpunkcji; urozmaicanie procesu dydaktycznego poprzez wprowadzanie korelacji między przedmiotowej, a szczególnie w zakresie umiejętności z różnych przedmiotów; systematyczną kontrolę znajomości treści lektur obowiązkowych; systematyczne wdrażanie do samokształcenia poprzez zadawanie przedsięwzięć do wykonania w domu i możliwość prezentowania tych działań na forum. W „Analizie umiejętności uczniów klas pierwszych” w części humanistycznej, kończących gimnazjum w 2011 r., uwzględniono dane o średnim wyniku punktowym (uzyskiwanym w Wielkopolsce i przez uczniów rozpoczynających naukę w Zespole Szkół) z lat 2008, 2010, 2011. W analizie nie podano w jaki sprawdzalny sposób będzie ona monitorowana i oceniana.

(dowód: akta kontroli str. 346-358)

Badanie umiejętności uczniów oddziałów pierwszych w roku 2011/2012 z matematyki, z wykorzystaniem wyników „Testu diagnostycznego pierwszaka z matematyki”, przeprowadził nauczyciel doradca metodyczny nie będący nauczycielem Zespołu Szkół. Analizę wyników tego testu wykonał czteroosobowy zespół matematyków Zespołu Szkół. Test pierwszaka został przeprowadzony jednego dnia w szkołach ponadgimnazjalnych 4 powiatów, w tym powiatu kępińskiego, a objęto nim „badanie wstępne wyników ucznia klasy pierwszej”. Analiza ilościowa tego testu polegała na zebraniu wyników testu diagnostycznego z matematyki przeprowadzonego wśród 4 oddziałów Liceum i 3 oddziałów Technikum, tj. liczby punktów uzyskanych za każde zadanie i w poszczególnych kryteriach oceny oraz określeniu łatwości poszczególnych zadań. W celu właściwego zinterpretowania (w odniesieniu do badanej populacji) uzyskane wyniki zostały usystematyzowane i opisane (najniższą średnią, podobnie jak w części humanistycznej, uzyskali uczniowie oddziału 1 LOD). W analizie jakościowej podano przyczyny uzyskanych wyników. Przykładowo: zadanie nr 4 - ocenione jako umiarkowanie trudne, najwięcej trudności w tym zadaniu mieli uczniowie z potęgowaniem potęgi oraz dzieleniem potęg o tej samej podstawie. We wnioskach końcowych zalecono, aby w klasach pierwszych w pracy z uczniami położyć nacisk m.in. na: a). poprawne wykonywanie działań na liczbach wymiernych; b). rozwijanie umiejętności stosowania własności działań na liczbach rzeczywistych, praw działań na potęgach i pierwiastkach; c). rozwijanie umiejętności poprawnej interpretacji tekstu matematycznego oraz poprawnego interpretowania danych na podstawie rysunków; d). wdrażanie do systematycznego rozwiązywania zadań z treścią; e). rozwiązywanie zadań z planimetrii, nie podając czy zalecenia

⁴¹ Poszczególne oceny uzyskala następująca liczba badanych: celujący – 0; bardzo dobry – 1; dobry – 15; dostateczny – 103; dopuszczający – 66; niedostateczny – 26.

dotyczą całej badanej populacji oraz w jaki sprawdzalny sposób realizacja wniosków będzie monitorowana i oceniana. Powyższe wnioski zaakceptował do realizacji Dyrektor Zespołu Szkół. Zespół Przedmiotów Matematyczno-Przyrodniczych przyjął do realizacji wyniki „Testu diagnostycznego pierwszaka z matematyki” z wnioskami. Z wynikami testu oraz z wnioskami zapoznano wychowawców klas pierwszych w celu przedstawienia ich rodzicom uczniów na zebraniu w dniu 1 grudnia 2011 r.

(dowód: akta kontroli str.359-368)

Wyjaśniając, czy i w jakiej formie w Zespole Szkół opracowano zasady sporządzania analizy wyników egzaminów zewnętrznych, w tym m.in. strukturę dokumentu przedstawiającego analizę, zakres jego treści, Dyrektor Zespołu Szkół m.in. podał, że zasady sporządzania analizy wyników zewnętrznych dla szkoły ustalono w niesformalizowany sposób. Nie sformalizowano również zasad opracowywania analiz egzaminów potwierdzających kwalifikacje zawodowe. Zgodnie z wnioskiem z nadzoru pedagogicznego⁴², dyrektor zobowiązał nauczycieli do dokonywania analiz wyników egzaminów zewnętrznych z każdego przedmiotu z zastosowaniem podstawowych miar statystycznych umożliwiających porównywanie wyników z wynikami lat ubiegłych oraz z wynikami OKE i CKE. Nauczyciele mieli obowiązek dokonywania analiz, formułowania wniosków w zespołach przedmiotowych i określania zadań do dalszej pracy. Nie narzucono natomiast jednolitej formy sporządzania analiz.

(dowód: akta kontroli str. 415, 783, 844)

3.6. W Zespole Szkół w roku szkolnym 2013/2014, ukończenie form doskonalenia, odnoszących się do problematyki egzaminowania i oceniania osiągnięć uczniów, udokumentowało 28 spośród 38 nauczycieli przedmiotów egzaminacyjnych. Żaden nauczyciel przedmiotów egzaminacyjnych (17 w Liceum i 21 w Technikum) nie udokumentował ukończenia doskonalenia dotyczącego diagnostyki edukacyjnej; ewaluacji dydaktycznej; analizy wyników egzaminów zewnętrznych z wykorzystaniem wskaźników EWD. Troje nauczycieli przedmiotów egzaminacyjnych Liceum (18%), udokumentowało ukończenie przed rokiem szkolnym 2009/2010 kursu pomiaru dydaktycznego (od 32 do 60 godzin), pozostali w takim doskonaleniu nie uczestniczyli. Na łącznie 28 ukończonych form doskonalenia, 22 formy (79%) nauczyciele ukończyli przed rokiem szkolnym 2009/2010. Dziewiętnastu nauczycieli przedmiotów egzaminacyjnych, piętnastu w Liceum (88%) i czworo w Technikum (19%), ukończyło kursy z elementami pomiaru dydaktycznego trwające od 25 do 40 godzin. Ponadto, pięciu nauczycieli w Technikum udokumentowało ukończenie kursów (od 16 do 25 godzin) odnoszących się do problematyki egzaminów potwierdzających kwalifikacje zawodowe.

W badaniu ankietowym, przeprowadzonym przez NIK wśród nauczycieli przedmiotów egzaminacyjnych Zespołu Szkół, 50 osób uczestniczących w badaniu ankietowym stwierdziło, że posiada (33 osoby) i raczej posiada (17 osób) kompetencje z zakresu analizy i wykorzystania wyników egzaminów, w tym analizy ilościowej i jakościowej oraz formułowania wniosków i rekomendacji. W opinii 46 nauczycieli (94% badanych), egzamin maturalny w sposób obiektywny sprawdza wiedzę i umiejętności uczniów określoną wymaganiami podstawy programowej. Wszyscy badani podali, że sformułowane wnioski i rekomendacje wynikające

⁴² Wniosek sformułowany w wyniku realizacji nadzoru pedagogicznego w roku szkolnym 2012/2013.

z analizy wyników egzaminu wykorzystują do doskonalenia własnego systemu dydaktycznego.

(dowód: akta kontroli str. 119-132, 325-326)

W badanym okresie liczba nauczycieli w Liceum i Technikum będących czynnymi egzaminatorami wzrastała i wynosiła odpowiednio: 24/6; 24/6; 25/9; 26/10; 26/10.

(dowód: akta kontroli str. 113)

Dyrektor Zespołu Szkół podał, że „Nauczyciele przedmiotów egzaminacyjnych w większości mają uprawnienia egzaminatorów, dlatego też zasady sprawdzania i oceniania osiągnięć uczniów są im znane. Ponadto nauczyciele, którzy zostali przeszkoleni w zakresie pomiaru dydaktycznego podzielili się swoją wiedzą z pozostałymi członkami zespołów przedmiotowych. Jeśli chodzi o zagadnienia ewaluacji przeprowadzone zostało szkolenie Rady Pedagogicznej w dniu 11 stycznia 2010 r., na którym przedstawiono zasady przeprowadzania ewaluacji wewnętrznej. Wyniki tego szkolenia i samo szkolenie nie zostały odnotowane w aktach osobowych przeszkolonych nauczycieli. Ponadto każdego roku, po wyznaczeniu zadań w zakresie ewaluacji, zespół w ramach samokształcenia i dzielenia się wiedzą opracowuje się zestaw narzędzi ewaluacyjnych. W zakresie oceniania nauczyciele podnieśli swoje kwalifikacje w ramach szkolenia Rady Pedagogicznej w dniu 30 marca 2011 r. na temat: „Ocenianie kształtujące”. Wyniki szkolenia i samoszkolenia nie zostały odnotowane w aktach osobowych nauczycieli lecz znajdują się w protokolarzu Rad Pedagogicznych. Uważam, że przeszkolenie wszystkich nauczycieli (37) w formie szkolenia zewnętrznego tj. poza szkołą, z zakresu diagnostyki, ewaluacji, egzaminowania, pomiaru dydaktycznego, ze względów finansowych i organizacyjnych jest niemożliwe, ponieważ musi trwać proces dydaktyczny i wychowawczy, a wysyłanie na szkolenia zdeorganizowałoby proces nauczania”.

(dowód: akta kontroli str. 783)

3.7. W „Koncepcji pracy Zespołu Szkół Ponadgimnazjalnych nr 1 w Kępnie na lata 2010-2015”⁴³, uwzględniono oprócz niezależnych od szkoły czynników kontekstowych (indywidualnych i środowiskowych), takie czynniki pedagogiczne jak: wielkość szkoły; współpracę w zespołach nauczycielskich; formowanie oddziałów zależne od określonych zasad; rozwijanie zainteresowań poprzez udział uczniów w dodatkowych zajęciach pozalekcyjnych i pozaszkolnych; wyposażenie szkół w środki dydaktyczne; czytelnictwo, dostęp i umiejętne korzystanie z Internetu; nauczycielskie systemy kształcenia, w tym preferowanie aktywizujących metod kształcenia. Częścią składową „Koncepcji pracy Zespołu Szkół Ponadgimnazjalnych nr 1 w Kępnie na lata 2010-2015” był obszar zatytułowany „dydaktyka oraz poprawa wyników sprawdzianów zewnętrznych”, w którym wymieniono m.in. organizowanie raz na kwartał zebrań dyrekcji z przewodniczącymi zespołów przedmiotowych celem omówienia stopnia realizacji planów pracy.

(dowód: akta kontroli str. 439-454)

3.8. Zespół Szkół dysponował raportami z „analizy stanu dydaktyczno-wychowawczego” za rok 2011/2012 i 2012/2013, w których ujęto m.in.: sytuację dydaktyczno-wychowawczą z danymi o liczbie oddziałów i uczniów, frekwencją i zestawieniem osiągniętych na egzaminie zewnętrznym ocen, „obciążenie przedmiotów” ocenami niedostatecznymi, zajęcia dodatkowe z podaniem ich rodzaju i liczby godzin; wyniki egzaminu maturalnego w roku szkolnym 2011/2012; wyniki

⁴³ Na stronie tytułowej Koncepcji pracy Zespołu Szkół podano: „Opracowana koncepcja pracy szkoły stanowi zbiór informacji tematycznych niezbędnych do opracowania rocznych planów pracy szkoły”.

egzaminu zawodowego w roku szkolnym 2011/2012; szkolenia praktyczne i praktyki; wnioski.

(dowód: akta kontroli str. 455-489, 784, 858-859)

Ustalone
nieprawidłowości

W działalności kontrolowanej jednostki w przedstawionym wyżej zakresie stwierdzono następującą nieprawidłowość:

Skontrolowane w Zespole Szkół analizy wyników egzaminów zewnętrznych (pkt 3.5.) nie spełniały, wynikającego z § 5 pkt 4 rozporządzenia Ministra Edukacji Narodowej z dnia 7 października 2009 r. w sprawie nadzoru pedagogicznego⁴⁴ - dalej „rozporządzenie w sprawie nadzoru pedagogicznego”, wymogu pozyskiwania informacji zapewniających obiektywną i pełną ocenę działalności dydaktycznej. Analizy wyników egzaminów zewnętrznych prowadzone w Zespole Szkół ograniczały się bowiem do przetworzenia danych otrzymanych z OKE i zaprezentowania ich w układzie graficznym oraz tabelarycznym, tj. do zestawienia przystępowalności do egzaminów maturalnych i ich zdawalności oraz porównywania powyższych wskaźników oraz średnich wyników Technikum i Liceum w skali staninowej z wynikami szkół w województwie. W analizach nie określano przyczyn osiągania przez uczniów określonych wyników egzaminów zewnętrznych. Nie uwzględniano w analizach takich uwarunkowań, jak m.in.: liczba uczniów dojeżdżających, sposób formowania oddziałów; sposób tworzenia szkolnego zestawu programów nauczania; poziom wyposażenia w środki dydaktyczne; liczba, sposób i efekty wykorzystania godzin zajęć z przedmiotów egzaminacyjnych przyznanych przez organ prowadzący; skuteczność wsparcia dla uczniów uzdolnionych i z trudnościami w nauce; motywacja uczniów; frekwencja uczniów; nauczycielskie systemy kształcenia, w tym metody nauczania i sprawdzania osiągnięć; efektywność doskonalenia nauczycieli i sprawność nadzoru pedagogicznego; skuteczność komunikacji z rodzicami; efektywność współpracy w ramach zespołów międzyprzedmiotowych, korzystanie z korepetycji czy poziom czytelnictwa. W Zespole Szkół nie opracowano zasad prowadzenia kompleksowych analiz wyników egzaminów zewnętrznych, w tym m.in. struktury dokumentu, zakresu jego treści, metod analizy i zastosowanych parametrów statystycznych. Dyrektor Zespołu Szkół nie prowadził analiz z wykorzystaniem wskaźników EWD i nie dokonywał oceny efektywności nauczania zarówno w cyklu trzyletnim, jak i w ujęciu rocznym z matematyki na poziomie podstawowym. W rezultacie w Zespole Szkół nie wykorzystywano wszystkich dostępnych informacji do identyfikowania przyczyn niepowodzeń oraz źródeł sukcesów uczniów.

(dowód: akta kontroli str. 136-222, 227-297, 346-358, 369-437, 530-532, 610-622, 648-661, 693-705, 709, 858-869)

Dyrektor Zespołu Szkół Pan Zygmunt Nowacki, w wyjaśnieniu podał, że w okresie objętym kontrolą NIK nie wyliczano wskaźników EWD, ale prowadzono szczegółową analizę wyników egzaminów zewnętrznych z wykorzystaniem różnorodnych miar statystycznych (średnia łatwość, średni wynik, mediana, modalna, rozstęp, odchylenie standardowe). Ponadto, wyniki egzaminów zewnętrznych osiągane przez uczniów Zespołu Szkół porównywane są z wynikami w kraju, okręgu, województwie, powiecie. Według Dyrektora Zespołu Szkół zaplanowane w roku szkolnym 2012-2013 szkolenie Rady Pedagogicznej w zakresie zastosowania kalkulatorów EWD nie zostało zrealizowane, ponieważ dwie placówki szkoleniowe w Kaliszu (Ośrodek Doskonalenia Nauczycieli i Centrum Doskonalenia Edukacyjnego) nie podjęły się tego szkolenia z uwagi na brak właściwych dla szkół ponadgimnazjalnych trenerów (trenerzy posiadali umiejętności wyłącznie z zakresu

⁴⁴ Dz. U. Nr 168, poz. 1324 ze zm.

szkół gimnazjalnych). Szersze zastosowanie wskaźników EWD Dyrektor Zespołu Szkół zaplanował dopiero od roku szkolnego 2014/2015.

(dowód: akta kontroli str. 6)

Wyjaśniając, dlaczego analizy i interpretacje wyników egzaminów zewnętrznych w latach 2010-2013 były niepełne (ograniczały się do najprostszych miar statystycznych; nie zamieszczono w tych analizach analizy jakościowej wyników i wskaźników EWD przy uwzględnieniu uwarunkowań funkcjonowania Zespołu Szkół), Dyrektor Zespołu Szkół podał: „Analizy wyników egzaminów zewnętrznych prowadzone z wykorzystaniem różnych miar statystycznych pozwalały na określenie poziomu egzaminu oraz wyznaczenie zadań do dalszej pracy i osiągnięcia bardzo dobrej zdawalności. Potwierdziły to przeprowadzone wewnętrzne ewaluacje. Wylizywanie wskaźników EWD nie wydaje się być panaceum na poprawę średnich wyników. Uważam, że na to ma wpływ wiele czynników niezależnych od szkoły i samych nauczycieli. Szkoła analizując potrzeby uczniów może określić przyczyny kształtowania się EWD. I tak, do LO przyjmowani są uczniowie z dużą liczbą punktów na świadectwie i egzaminie gimnazjalnym. Chcąc dostać się do wybranej szkoły (a chętnych do naszej szkoły jest bardzo dużo) poświęcają w gimnazjum dużo czasu na naukę, natomiast gdy już dostaną się do Liceum często zadowolają się wynikami niskimi mając inne priorytety, takie jak: podjęcie pracy po ukończeniu szkoły (studia zaoczne) lub nawet w trakcie nauki. Natomiast do Technikum przyjmowani są uczniowie często z małą liczbą punktów i ci z kolei jeśli chcą w tej szkole kontynuować naukę muszą włożyć w to wiele wysiłku, stąd też ich wskaźniki EWD są dodatnie. Potwierdza się tym samym rzeczywisty przyrost wiedzy uczniów. Fakt, że wskaźniki EDW w Technikum są dodatnie wskazuje, że nauczyciele prawidłowo realizują swoje obowiązki i uczniowie mają możliwość rozwijania swoich wiadomości i umiejętności. Analizując losy absolwentów, można stwierdzić, że osiąganie niższych wyników EWD nie zamyka drogi do kariery. Nasi absolwenci podejmują studia, są kreatywni, przedsiębiorczy i aktywni w środowisku lokalnym, potwierdzając tym samym rzetelne wyedukowanie uzyskane w Zespole Szkół Ponadgimnazjalnych Nr 1”.

(dowód: akta kontroli str. 783, 844-845)

Uwagi dotyczące
badanej działalności

NIK zwraca uwagę, że w badanym okresie, na poszczególnych etapach edukacji, nie opracowano spójnego dokumentu obrazującego i wartościującego osiągnięcia Zespołu Szkół, z wnioskami i rekomendacjami adresowanymi do zarządzających Zespołem Szkół, grup nauczycieli, uczniów i ich rodziców⁴⁵. Dyrektor Zespołu Szkół m.in. podał: „Preferowałem zasadę większego skoncentrowania nauczycieli na procesie dydaktyczno-wychowawczym i dlatego raporty były mniej rozbudowane. Dokonywane analizy przedmiotowe i ogólnoszkolne były wystarczające do określenia zadań pracy nauczycieli poszczególnych przedmiotów. Wykonane zestawienie wyników egzaminu maturalnego w latach 2005-2013 w całym Zespole wyraźnie wskazuje, jak kształtowała się zdawalność w latach. W naszej szkole jest bardzo wysoka zdawalność w stosunku do województwa, okręgu i kraju”.

(dowód: akta kontroli str. 784, 844)

Ocena częściowa

Najwyższa Izba Kontroli ocenia pozytywnie, mimo stwierdzonej nieprawidłowości, działalność Zespołu Szkół w zbadanym obszarze.

⁴⁵ Zespół Szkół posiadał jedynie zestawienia wyników egzaminu maturalnego Liceum za lata 2005-2013; Technikum za lata 2006-2013; egzaminu potwierdzającego kwalifikacje zawodowe w latach 2008-2013 z odpowiednimi wynikami Zespołu Szkół, Powiatu Kępińskiego, Województwa Wielkopolskiego, Okręgu.

2. Efekty wykorzystania wyników egzaminów zewnętrznych do podnoszenia jakości nauczania w Zespole Szkół

Opis stanu faktycznego

2.1. W analizach wyników egzaminów zewnętrznych potwierdzających kwalifikacje zawodowe w latach 2009/2010-2012/2013, zawarto łącznie 21 wniosków, w tym m.in.: „wykorzystywać część dodatkowych godzin na przygotowanie młodzieży do pisania projektów”, „w dalszym ciągu szczególny nacisk kłaść na analizę i interpretację danych liczbowych”, „uczyć samodzielnego formułowania wniosków” (rok szkolny 2009/2010); „zachęcać uczniów słabszych do udziału w formach uczenia się proponowanych przez nauczycieli w ramach dodatkowych zajęć” (2010/2011); „kontynuować wykorzystywanie dodatkowych godzin na przygotowanie młodzieży do pisania projektów”, „uczyć samodzielnego formułowania wniosków” (rok szkolny 2011/2012); „kontynuować wykorzystywanie dodatkowych godzin na przygotowanie młodzieży do pisania projektów”, „należy przeprowadzić egzamin próbny”, „w dalszym ciągu szczególny nacisk kłaść na analizę i interpretację danych liczbowych” (2012/2013).

(dowód: akta kontroli str. 136-222)

Nauczyciele – członkowie Zespołu Przedmiotów Humanistycznych, w celu podniesienia efektów kształcenia w Liceum, na podstawie analizy egzaminów zewnętrznych i sprawdzania umiejętności uczniów klas pierwszych na podstawie wyników części humanistycznej egzaminu gimnazjalnego, sformułowali i udokumentowali wdrożenie m.in.: trzech wniosków w roku szkolnym 2011/2012⁴⁶ i w 2012/2013⁴⁷ oraz czterech wniosków w roku szkolnym 2013/2014⁴⁸.

(dowód: akta kontroli str. 766-769)

Nauczyciele matematyki – członkowie Zespołu Przedmiotów Matematyczno-Przyrodniczych, w celu podniesienia efektów kształcenia w Zespole Szkół, na podstawie analizy egzaminów zewnętrznych i sprawdzania umiejętności uczniów klas pierwszych na podstawie wyników części humanistycznej egzaminu gimnazjalnego, sformułowali i udokumentowali wdrożenie m.in.: sześciu wniosków

⁴⁶ Pierwszy wniosek – wykorzystać dodatkową godzinę w tygodniu realizowaną na podstawie art. 42 ustawy Karta Nauczyciela na indywidualne konsultacje z uczniem w ramach pracy z uczniem potrzebującym wsparcia w celu podniesienia poziomu zdawalności oraz liczby uczniów zdających ustny egzamin maturalny z j. polskiego (wniosek ten określony został w raporcie – analizie wyników egzaminu maturalnego z j. polskiego w roku szkolnym 2011/2012), realizację wniosku udokumentowano w dzienniku zajęć i czynności nauczyciela realizowanych w ramach art. 42 ustawy Karta Nauczyciela. Drugi wniosek – pracować nad umiejętnością wykorzystywania kontekstów biograficznych, filozoficznych czy kulturowych w celu prawidłowej analizy wskazanych fragmentów oraz pozyskiwania na egzaminie maturalnym punktów z zakresu tzw. walorów (wniosek ten określony został w raporcie – analizie wyników egzaminu maturalnego z j. polskiego w roku szkolnym 2011/2012), realizację wniosku udokumentowano w dziennikach lekcyjnych. Trzeci wniosek – utrwalenie podstawowej wiedzy z j. polskiego i historii oraz kształcenia umiejętności jej wykorzystania (wniosek sformułowany w analizie umiejętności uczniów klas pierwszych na podstawie wyników części humanistycznej egzaminu gimnazjalnego z 2011r.), realizacja wniosku udokumentowana w dziennikach lekcyjnych.

⁴⁷ Pierwszy wniosek – uświadomić uczniowi konsekwencje niezgłoszenia się na ustny egzamin maturalny z j. polskiego (wniosek ten określony został w raporcie – analizie wyników egzaminu maturalnego z j. polskiego w roku szkolnym 2012/2013), realizację wniosku udokumentowano wpisami w dziennikach lekcyjnych. Drugi wniosek – podczas omawiania tekstów kultury zwracać uwagę na definicje gatunków literackich, zwłaszcza na ich cechy (wniosek sformułowany w analizie umiejętności uczniów klas pierwszych na podstawie wyników części humanistycznej egzaminu gimnazjalnego z 2012r.), udokumentowano wpisami w dzienniku lekcyjnym.

⁴⁸ Przykładowo, pierwszy wniosek – kategorycznie egzekwować znajomość treści lektur (wniosek sformułowany w analizie umiejętności uczniów klas pierwszych na podstawie wyników części humanistycznej egzaminu gimnazjalnego z 2013r.), realizacja wniosku polegała na kontroli treści lektur wskazanych w podstawie programowej w formie pisemnej, a wyniki sprawdzianu udokumentowano w dziennikach lekcyjnych.

w roku szkolnym 2011/2012⁴⁹; dwóch wniosków w roku szkolnym 2012/2013⁵⁰ oraz czterech wniosków w roku szkolnym 2013/2014⁵¹.

(dowód: akta kontroli str. 770-775)

W „Księdze wniosków zgłoszonych na posiedzeniach Rady Pedagogicznej Zespołu Szkół” w roku szkolnym 2011/2012-2013/2014, ujęto łącznie 118 wniosków dotyczących poprawy efektywności nauczania, które nie wynikały bezpośrednio z analizy wyników egzaminów zewnętrznych. 76 spośród 118 wniosków związanych z poprawą efektywności nauczania w roku szkolnym 2012/2013 dotyczyło następujących obszarów systemu dydaktycznego: organizacji procesu kształcenia (23 rekomendacje⁵²); bazy dydaktycznej (9); współpracy nauczycieli (7)⁵³; współpracy z rodzicami (2); wewnątrzszkolnego badania osiągnięć edukacyjnych uczniów (3)⁵⁴; nadzoru pedagogicznego (4)⁵⁵; doskonalenia zawodowego nauczycieli (6); doskonalenia umiejętności uczniów (22)⁵⁶. Natomiast 42 pozostałe wnioski związane z poprawą efektywności nauczania w roku szkolnym 2013/2014 dotyczyły: organizacji procesu kształcenia (18 rekomendacji); bazy dydaktycznej (2); współpracy nauczycieli (7); współpracy z rodzicami (1); wewnątrzszkolnego badania osiągnięć edukacyjnych uczniów (3); nadzoru pedagogicznego (9); doskonalenia zawodowego nauczycieli (2); doskonalenia umiejętności uczniów (3).

(dowód: akta kontroli str. 727-765)

W „Planie pracy szkoły”⁵⁷ na rok szkolny 2011/2012, 2012/2013 i 2013/2014, sformułowano łącznie 142 wnioski dotyczące poprawy efektów nauczania, z tego w poszczególnym roku szkolnym odpowiednio: 39, 49, 44. Wnioski ujęte w planach pracy Zespołu Szkół zostały zgrupowane w takich obszarach jak: efektywne nauczanie z uwzględnieniem treści zawartych w podstawie programowej i standardach edukacyjnych (łącznie 3 rekomendacje); podniesienie efektywności nauczania języka polskiego i języków obcych (11 rekomendacji); badanie

⁴⁹ Przykładowo: poprawne wykonywanie działań na liczbach wymiernych, rozwijanie umiejętności poprawnej interpretacji tekstu matematycznego oraz poprawnego interpretowania danych na podstawie rysunku.

⁵⁰ Wniosek pierwszy: problem sprawiają zadania dotyczące przeprowadzania dowodów matematycznych; wniosek drugi: duży problem dotyczy zadań z geometrii analitycznej i rachunku prawdopodobieństwa.

⁵¹ Przykładowo: zdającym problem sprawiały zadania badające umiejętność rozumowania i argumentacji; trudności zdających często wynikają z pobieżnego czytania treści zadania oraz braku umiejętności jej analizy.

⁵² Przykładowo: w roku szkolnym 2012/2013 dokonać analizy uzupełniającej – porównania wyników egzaminów uzyskiwanych przez uczniów Zespołu Szkół z wynikami OKE; systematycznie kontrolować pracę ucznia w czasie przygotowań do części ustnej egzaminu maturalnego; więcej czasu poświęcać na ćwiczenia zestawów maturalnych; mobilizować uczniów do systematycznej pracy; wzmocnić pracę wychowawczą w celu poprawy frekwencji; dokumentować pracę wychowawczą przy komunikowaniu się z rodzicami uczniów; stosować w pracy metody aktywizujące dla podwyższenia atrakcyjności i efektywności nauczania.

⁵³ Przykładowo: Nauczyciele powinni systematycznie oceniać uczniów zgodnie z Wewnątrzszkolnymi Zasadami Oceniania i Klasyfikowania Uczniów; każdy nauczyciel przeprowadzi analizę egzaminów zewnętrznych. Jedna osoba sporządzi zbiorcze zestawienie zawarte na stronach www.ewd.pl w zakładce EWD maturalne.

⁵⁴ Przykładowo: „Matura 2012” i egzaminy potwierdzające kwalifikacje zawodowe – przedstawienie wyników, analiza i wnioski do pracy w roku szkolnym 2012/2013; Wykorzystanie EWD w ewaluacji wewnętrznej szkoły.

⁵⁵ Przykładowo: Starannie i terminowo prowadzić dokumentację pedagogiczną (dzienniki, arkusze ocen, świadectwa); zapoznać nauczycieli z wynikami i wnioskami ewaluacji wewnątrzszkolnej; Podjąć starania w celu zwiększenia aktywności uczniów osiągających słabe wyniki w nauce.

⁵⁶ Przykładowo: nauczyciele powinni ograniczać wyjścia uczniów z zajęć lekcyjnych; wykorzystać dodatkowe godziny na pracę nad projektami; zobowiązać uczniów do wcześniejszego oddawania bibliografii i planu prezentacji; doskonalenie umiejętności interpretacji liryki w celu osiągnięcia pozytywnego wyniku egzaminu maturalnego; matematyka – kształcenie umiejętności analizy warunków zadania i doboru optymalnych metod rozwiązania.

⁵⁷ Każdy Plan pracy Zespołu Szkół opracowany był na jeden rok szkolny. Elementami składowymi każdego planu pracy szkoły były: plan dydaktyczny; plan wychowawczo-opiekuńczy; plan pracy kierownika szkolenia praktycznego; szkolny program profilaktyki; plan pracy Rady Pedagogicznej; harmonogram uroczystości szkolnych; szczegółowa organizacja roku szkolnego; przydział dodatkowych zadań; plan pracy biblioteki; zadania pedagoga szkolnego; plan pracy zespołu przedmiotów zawodowych; plan pracy zespołu przedmiotów humanistycznych; plan pracy zespołu przedmiotów matematyczno-przyrodniczych; plan pracy zespołu języków obcych; plan pracy komisji przedmiotowej nauczycieli w-f; plan pracy samorządu uczniowskiego; plan pracy Międzyszkolnego Uczniowskiego Klubu Sportowego „Czarni”; harmonogram przygotowania przebiegu egzaminu maturalnego; plan doskonalenia zawodowego nauczycieli; plan pracy specjalisty bhp; kalendarz imprez sportowych; plan pracy komisji przedmiotów ekonomicznych.

skuteczności działania szkoły przez porównanie osiąganych efektów z celami (6 rekomendacji); badanie osiągnięć edukacyjnych uczniów (16 rekomendacji); diagnozowanie potrzeb rodziców, uczniów oraz lokalnego rynku pracy (9 rekomendacji); zorganizowanie i systematyczne obserwowanie jakości pracy szkoły według ustalonych kryteriów (3 rekomendacje); doskonalenie nauczycieli (3 rekomendacje); rozwój infrastruktury, w tym zakup pomocy dydaktycznych wskazanych przez nauczyciela (6 rekomendacji); plany pracy 4 zespołów przedmiotowych (60 rekomendacji ujętych w planach pracy Zespołu Przedmiotów Humanistycznych i Matematyczno-Przyrodniczych); plany doskonalenia zawodowego nauczycieli (18 rekomendacji szkoleń nauczycieli w zakresie: podwyższania jakości systemu oświaty, podnoszących wiedzę ucznia, egzaminów zewnętrznych). W każdym obszarze planu pracy Zespołu Szkół wskazano rodzaj przyjętego działania, wykonawców, termin realizacji i osobę odpowiedzialną⁵⁸ za realizację. Plany pracy Zespołu Szkół zostały opracowane m.in. w oparciu o wnioski z zebrań Rady Pedagogicznej.

(dowód: akta kontroli str. 588-626, 627-666, 667-707)

W badaniu ankietowym przeprowadzonym przez NIK, 45 nauczycieli przedmiotów egzaminacyjnych Zespołu Szkół podało, że sformułowane wnioski i rekomendacje wynikające z analizy wyników egzaminów zewnętrznych wykorzystują do doskonalenia własnego systemu dydaktycznego, a pięciu nauczycieli, że raczej wykorzystują te wnioski.

(dowód: akta kontroli str.325-326)

2.2. W kolejnych analizach wyników egzaminu potwierdzającego kwalifikacje zawodowe⁵⁹ opracowanych przez nauczycieli przedmiotów zawodowych, odnoszono się do efektów⁶⁰ realizacji wniosków⁶¹ z poprzedniego roku. W rocznych „Analizach wyniku egzaminu maturalnego na dzień 15 września” uwzględniających wyniki egzaminacyjne absolwentów Liceum i Technikum w latach 2011-2013, nie było odniesień do efektów realizacji ogólnikowego wniosku z poprzedniego roku.

(dowód: akta kontroli str. 138-222, 227-233, 246-261, 262-267, 288-297_a)

W planach nadzoru pedagogicznego w roku szkolnym 2011/2012-2013/2014 nie uwzględniono bezpośrednio jednego ogólnikowego wniosku o „podjęcie starań aby podnieść średnie wyniki egzaminu maturalnego” absolwentów Liceum i Technikum, sformułowanego w 2011 r. i powtarzanego w corocznych analizach wyników egzaminów zewnętrznych. W planach i sprawozdaniach z nadzoru pedagogicznego zapisano, że uwzględniano i wdrażano (w planie diagnozy wyników nauczania i efektów kształcenia i w sprawozdaniu z realizacji) zbadanie poziomu wiadomości i umiejętności: „wnoszonych do szkoły przez uczniów klas pierwszych”; „wynoszonych ze szkoły przez uczniów w oddziale III Liceum i IV Technikum”; „na egzaminach maturalnych i zawodowych” oraz przed „tymi egzaminami”.

(dowód: akta kontroli str. 369-392, 393-415, 416-437, 1696-1715, 1716-1733)

⁵⁸ Przykładowo: w planie pracy Zespołu Szkół w roku szkolnym 2011/2012, w obszarze zatytułowanym „Efektywne nauczanie z uwzględnieniem treści zawartych w podstawie programowej i standardach edukacyjnych”, za „ewaluację klasowych zestawów programu nauczania” w terminie do dnia 9.09.2011r. odpowiedzialni byli nauczyciele; za „opracowanie wynikowych planów dydaktycznych” do dnia 16.09.2011r. odpowiedzialni byli wicedyrektorzy. W obszarze zatytułowanym „Podniesienie efektywności nauczania języków obcych i języka polskiego”, za „współpracę z Polskim Towarzystwem Dysleksji i wydawnictwami” przez cały rok, odpowiedzialni byli członkowie Zespołu Przedmiotowego.

⁵⁹ W następujących zawodach: technik ekonomista, technik żywienia i gospodarstwa domowego, technik handlowiec, technik ochrony środowiska, technik mechanik.

⁶⁰ Efekty nauczania przedmiotów zawodowych opisano w pkt 3.1. niniejszego wystąpienia pokontrolnego.

⁶¹ Wnioski wynikające z analiz egzaminów potwierdzających kwalifikacje zawodowe opisano w pkt 3.5 niniejszego wystąpienia pokontrolnego.

2.3. Wnioski i rekomendacje sformułowane przez polonistów-członków Zespołu Przedmiotów Humanistycznych oraz matematyków-członków Zespołu Przedmiotów Matematyczno-Przyrodniczych, ujęte odpowiednio w „Raportach z egzaminu maturalnego z języka polskiego” i „Analizach umiejętności uczniów oddziałów pierwszych na podstawie wyników części humanistycznej egzaminu gimnazjalnego” w latach 2011/2012-2013/2014 oraz „Analizach matury z matematyki” i „Testu pierwszaka z matematyki” w latach 2011/2012-2013/2014, jak również wnioski sformułowane przez nauczycieli przedmiotów zawodowych w „Analizach wyników egzaminów potwierdzających kwalifikacje zawodowe za lata 2009/2010-2012/2013”, stwarzały możliwości ich praktycznego wykorzystania do podniesienia efektów dydaktycznych Zespołu Szkół oraz odnosiły się do wcześniejszych zaleceń.

(dowód: akta kontroli str. 136-222, 234-245, 268-287, 346-368, 766-769, 770-775)

2.4. Wnioski z „testu pierwszaka” (opisane w punkcie 3.5. wystąpienia pokontrolnego) zalecone przez Zespół Przedmiotów Matematyczno-Przyrodniczych i zaakceptowane przez Dyrektora Zespołu Szkół należało zrealizować „w klasach pierwszych”. Z zamieszczonych w dzienniku lekcyjnym oddziału 1D Liceum (1 LOD) zapisów pracy z uczniami⁶², z przedmiotu matematyka, wynikało zrealizowanie w klasie pierwszej czterech spośród sześciu obszarów (66%) dodatkowej pracy z uczniami⁶³. W dzienniku lekcyjnym 1 LOD, nie udokumentowano zrealizowania (w ciągu 33 tygodni nauki) 105 godzin lekcyjnych nauczania matematyki, przewidzianych w zatwierdzonym⁶⁴ „Programie nauczania matematyki dla liceum ogólnokształcącego, liceum profilowanego i technikum” autorstwa W. Babiańskiego, K. Hall, D. Ponczek.

(dowód: akta kontroli str. 359-368, 490-497, 545-587, 788-823)

W dzienniku lekcyjnym tego samego oddziału 1 LOD⁶⁵ udokumentowano realizację, na zajęciach z języka polskiego podczas 161 godzin lekcyjnych w roku szkolnym 2011/2012, zaleconych przez Zespół Humanistyczny w dalszej pracy z uczniami m.in.: doskonalenie czytania tekstów ze zrozumieniem; utrwalanie podstawowej wiedzy z języka polskiego i historii oraz kształcenie umiejętności jej wykorzystywania; systematyczne ćwiczenia w zakresie tworzenia tekstu własnego w różnych formach wypowiedzi; systematyczne kontrolowanie i omawianie dokonań twórczych uczniów; systematyczne ćwiczenie poprawności w zakresie formy, treści, kompozycji, języka, ortografii i interpunkcji.

(dowód: akta kontroli str. 346-358, 545-587)

W raportach z analizy stanu dydaktyczno-wychowawczego za rok szkolny 2011/2012 i 2012/2013, m.in. podano, że wykorzystując 1 godzinę w tygodniu (art. 42 ust. 2 pkt 2 ustawy z dnia 26 stycznia 1982 r. Karta Nauczyciela⁶⁶ - dalej: „ustawa Karta Nauczyciela”), nauczyciele matematyki i języka polskiego przeprowadzili w roku szkolnym 2011/2012 i 2012/2013 zajęcia „uzupełniające i utrwalające wiadomości z matematyki oraz wyrównawcze z języka polskiego”.

(dowód: akta kontroli str. 460-462, 477-480)

W latach 2009/2010-2013/2014 ze środków budżetu Powiatu Kępińskiego zakupiono na potrzeby Liceum m.in.: projektory, rzutniki, ekrany, komputery

⁶² Uzyskali w teście diagnostycznym z matematyki „na wejściu” najniższą średnią.

⁶³ Oznaczone w analizie pierwszaka literami: a, c, e, f (analiza opisana w pkt 3.5 wystąpienia pokontrolnego).

⁶⁴ Nr dopuszczenia DKOS-5002-79/07. Dyrektor Zespołu Szkół dopuścił program nauczania do użytku w szkole w dniu 19.06.2009 r.

⁶⁵ W „Analizie umiejętności uczniów klas pierwszych” kończących gimnazjum w 2011 r. w części humanistycznej, najniższą średnią liczbę punktów na 1 ucznia w obu obszarach uzyskała także klasa 1 LOD.

⁶⁶ Dz. U. z 2006 r., Nr 97, poz.674 ze zm.

i akcesoria komputerowe, drukarki, tablice interaktywne, plansze i pomoce matematyczne, pomoce audiowizualne, tablice suchościeralne, książki za łączną kwotę 49.718 zł. W tym samym okresie, doposażono klasy i klasopracownie Technikum m.in. w: projektory, rzutniki i ekrany, komputery i akcesoria komputerowe, drukarki, tablice interaktywne, tablice suchościeralne, kasy fiskalne, książki za łączną kwotę 78.651 zł. Zrealizowano także wniosek członka Zespołu Przedmiotów Zawodowych o doposażenie pracowni handlowej w niezbędne wyposażenie na egzamin zawodowy (kwota 6.489 zł). Ponadto, Liceum otrzymało w 2012 r. z Ogólnopolskiej Fundacji Edukacji Komputerowej Oddział Wielkopolski w Poznaniu pomoce naukowe (m.in. projektory, terminal wielofunkcyjny, urządzenia sieci bezprzewodowej, laptopy, tablety) w łącznej kwocie 114.510 zł. Powyższe wydatki ujęte w planach finansowych Liceum i Technikum na lata 2010-2013 oraz w dokumentacji finansowo-księgowej Zespołu Szkół potwierdzają realizację wniosków/rekomendacji związanych z poprawą efektywności nauczania, które ujęto m.in. w „Planach pracy” Zespołu Szkół⁶⁷.

(dowód: akta kontroli str. 104-106, 824-827)

W Zespole Szkół opracowywano roczne plany doskonalenia zawodowego nauczycieli.

(dowód: akta kontroli str. 588-707, 845, 1704-1707)

68% ankietowanych nauczycieli Zespołu Szkół podało, że dysponuje środkami dydaktycznymi, które umożliwiają realizację podstawy programowej prowadzonego przedmiotu, a 32% - że „raczej dysponuje”. Według 71% ankietowanych nauczycieli, zgodnie z potrzebami zapewniono im wsparcie dydaktyczno-metodyczne dotyczące sprawdzania, oceniania i egzaminowania uczniów.

(dowód: akta kontroli str. 325-326)

2.5. Podejmowane w Zespole Szkół działania, doprowadziły do tego, że ponad 98% absolwentów Liceum w latach 2010-2013 uzyskiwało świadectwo dojrzałości, a odsetek absolwentów Technikum uzyskujących świadectwo dojrzałości wzrastał od 81% do 89% (lata 2010-2012), w roku 2013 wyniósł 78,6%. Dyplom potwierdzający kwalifikacje zawodowe uzyskiwało od 66% do 90% absolwentów Technikum.

(dowód: akta kontroli str. 114, 115)

Ankietowani nauczyciele Zespołu Szkół, wymieniając działania niezbędne dla podniesienia osiągnięć uczniów na egzaminach zewnętrznych, najczęściej wskazywali na: wspieranie motywacji uczniów i rodziców do większego zaangażowania w proces dydaktyczny (24% badanych); motywowanie do systematycznej pracy (22%); doposażenie pracowni (klas) w odpowiednie środki dydaktyczne (14%).

(dowód: akta kontroli str. 326)

2.6. W roku szkolnym 2009/2010 przeprowadzono w Zespole Szkół ewaluację wewnętrzną, którą m.in. objęto „analizowanie wyników egzaminu maturalnego i egzaminu potwierdzającego kwalifikacje zawodowe”; „prowadzenie działań służących wyrównywaniu szans edukacyjnych”. Ewaluacja – uwzględniona w planie nadzoru pedagogicznego w roku szkolnym 2009/2010 i w sprawozdaniu z jego realizacji - potwierdziła, że „szkoła osiąga cele zgodne z polityką oświatową państwa; szkoła doskonali efekty swojej pracy; analizuje się wyniki egzaminu maturalnego i egzaminu potwierdzającego kwalifikacje zawodowe”. Takie same

⁶⁷ Opisanych w pkt 2.1. niniejszego wystąpienia pokontrolnego.

wyniki uzyskano po przeprowadzeniu ewaluacji wewnętrznej w roku szkolnym 2010/2011 również uwzględnionej w planie nadzoru pedagogicznego i w sprawozdaniu z jego realizacji. W tej ewaluacji m.in. podano, że „osiągane wyniki są wynikami bardzo dobrymi w kontekście prowadzonej diagnozy na wejściu, warunków w jakich żyje i uczy się młodzież naszej szkoły i wyników klasyfikacji końcowej. Niewątpliwie przyczynia się do tego dogłębna analiza wyników egzaminów zewnętrznych, wysiłek nauczycieli wkładany w działalność dydaktyczną i wychowawczą. Wnioski wdrażane są do pracy w kolejnych latach”.

(dowód: akta kontroli str. 829-842, 1683-1695, 1696-1733)

W roku szkolnym 2010/2011 zaplanowano⁶⁸ przeprowadzenie ewaluacji wewnętrznej, której jednym z wymagań było „analizowanie wyników egzaminu maturalnego i egzaminu potwierdzającego kwalifikacje zawodowe” a wśród pytań kluczowych zamieszczono: „czy wnioski z analizy wyników egzaminów zewnętrznych wdrażane są w dalszej pracy?”; „czy do analizy wyników egzaminów zewnętrznych wykorzystuje się różnorodne metody statystyczne?”; „czy wnioski z analizy przyczyniają się do poprawy jakości pracy szkoły?”; „czy przeprowadzane analizy odnoszą się do kontekstu poprzednich lat?”; „czy wyniki analizy są przedstawiane rodzicom?”.

W sprawozdaniu z realizacji planu nadzoru pedagogicznego za rok 2010/2011, w części dotyczącej realizacji ewaluacji wewnętrznej m.in. podano, że „analizuje się wyniki matury i egzaminu potwierdzającego kwalifikacje zawodowe uczniów; wykorzystywane są informacje o losach absolwentów; rodzice są partnerami szkoły”.

(dowód: akta kontroli str. 1696-1715, 1716-1733)

W roku szkolnym 2011/2012 nadzór pedagogiczny zrealizowano m.in. z wykorzystaniem ewaluacji wewnętrznej, którą objęto obszary systemu dydaktycznego Zespołu Szkół - efekty działalności dydaktycznej, wychowawczej i opiekuńczej. W wyniku przeprowadzonej ewaluacji stwierdzono⁶⁹, że: uczniowie nabywają wiadomości i umiejętności, funkcjonuje współpraca w zespołach, szkoła ma odpowiednie warunki lokalowe i wyposażenie; obserwacja zajęć i kontrola dokumentów pedagogicznych uzasadniły stwierdzenie o rytmiczności i bieżącej realizacji podstawy programowej, o prawidłowym ocenianiu i klasyfikowaniu uczniów zgodnie z zasadami wewnątrzszkolnego oceniania. Realizację godzin w ramach art. 42 ustawy Karta Nauczyciela kontrolował Wicedyrektor Zespołu Szkół, stwierdzając, że prowadzone w powyższy sposób zajęcia „umożliwiły osiągnięcie sukcesów na olimpiadach i konkursach, poprawę wyników nauczania”. Jednym z tematów rady szkoleniowej, uwzględnionym w sprawozdaniu z nadzoru dydaktycznego w roku szkolnym 2011/2012, była „Matura 2011 i egzaminy potwierdzające kwalifikacje zawodowe – przedstawienie wyników, analiza i wnioski do pracy w roku szkolnym 2011/2012”. Zrealizowano też przewidziane w planie nadzoru pedagogicznego wszystkie „zadania w zakresie diagnozy wyników nauczania i efektów kształcenia”. Dyrektor Zespołu Szkół w sprawozdaniu z realizacji planu nadzoru pedagogicznego w roku szkolnym 2011/2012 zawarł dwa wnioski: „każdy nauczyciel powinien wywiązywać się ze swoich obowiązków i poważnie traktować swoje miejsce pracy”; „należy podjąć starania w celu zwiększenia aktywności uczniów osiągających słabe wyniki w nauce”. Konieczność ostatniego wniosku, potwierdzili, w ankiecie przeprowadzonej przez NIK, uczniowie klas maturalnych Liceum (6% ankietowanych) i Technikum (14%), którzy podali, że ich motywacja do nauki w trakcie uczęszczania do szkoły bardzo spadła.

⁶⁸ Wg danych planu nadzoru pedagogicznego w roku szkolnym 2010/2011.

⁶⁹ Wg danych sprawozdania z realizacji planu nadzoru pedagogicznego w roku szkolnym 2011/2012.

W sprawozdaniu z nadzoru pedagogicznego nie podano sposobu realizacji i monitorowania wniosków Dyrektora Zespołu Szkół ujętych w sprawozdaniu z realizacji nadzoru w roku szkolnym 2010/2011⁷⁰.

(dowód: akta kontroli str. 339-340, 369-392)

W roku szkolnym 2012/2013 w ramach nadzoru pedagogicznego, Dyrektor Zespołu Szkół skontrolował wszystkie dzienniki lekcyjne: na początku roku szkolnego, po zakończeniu I półrocza oraz od dwóch do trzech razy w trakcie roku szkolnego. W wyniku tej kontroli stwierdzono przypadki niesystematycznego dokonywania wpisów. Kontrola arkuszy ocen prowadzona w ramach ww. nadzoru pedagogicznego, wykazała ich prawidłowe sporządzanie. Oceny uczniów dokonywano według obowiązujących wewnątrzszkolnych zasad oceniania i klasyfikowania uczniów. Jednym z trzech tematów rady szkoleniowej, ujętym w nadzorze pedagogicznym, była „Matura 2012 i egzaminy potwierdzające kwalifikacje zawodowe – przedstawienie wyników, analiza i wnioski do pracy w roku szkolnym 2012/2013”. Nie został zrealizowany w roku szkolnym 2012/2013 zaplanowany temat „Edukacyjna wartość dodana”. Przyczyną⁷¹ niezrealizowania tego tematu był – wg sprawozdania z realizacji nadzoru - brak narzędzi u trenera z ODN odpowiednich dla szkół ponadgimnazjalnych. Dyrektor, dwaj wicedyrektorzy oraz kierownik szkolenia praktycznego przeprowadzili obserwację zajęć lekcyjnych i kontrolę dokumentacji, przeznaczając na te czynności łącznie 88 godzin. Wykazano też zrealizowanie przewidzianych w planie nadzoru pedagogicznego wszystkich „zadań w zakresie diagnozy wyników nauczania i efektów kształcenia”. Dyrektor Zespołu Szkół w sprawozdaniu z realizacji planu nadzoru pedagogicznego w roku szkolnym 2012/2013 zawarł sześć wniosków do zrealizowania w roku szkolnym 2013/2014: „od przyszłego roku szkolnego każdy nauczyciel jest zobowiązany do przeprowadzenia analizy wyników egzaminów zewnętrznych w uczonych przez siebie oddziałach; do analizy należy wykorzystać informacje o EWD zawarte na stronach internetowych www.ewd.pl; należy systematycznie oceniać uczniów oraz starannie i terminowo prowadzić dokumentację pedagogiczną; należy zintensyfikować pracę z uczniem zdolnym; należy kontynuować wdrażanie podstawy programowej oraz realizację zadań wychowawczych w kontekście przestrzegania kryteriów oceniania zachowania uczniów; przed przystąpieniem do opracowania planu doskonalenia zawodowego nauczycieli, należy przeprowadzić dogłębną analizę potrzeb szkoły w oparciu o koncepcję pracy szkoły, prognozę demograficzną i symulację arkusza organizacyjnego na następne lata”, nie podając sposobu realizacji i monitorowania tych wniosków. W sprawozdaniu z nadzoru pedagogicznego nie podano czy i w jakim stopniu zrealizowano wnioski Dyrektora Zespołu Szkół z ubiegłego roku szkolnego.

(dowód: akta kontroli str. 393-415)

W planie nadzoru pedagogicznego w roku szkolnym 2013/2014, m.in. przewidziano przeprowadzenie następujących „zadań w zakresie ewaluacji całościowej”: „procesy edukacyjne są zorganizowane w sposób sprzyjający uczeniu się”; „uczniowie nabywają wiadomości i umiejętności zawarte w podstawie programowej”; „respektowane są normy społeczne”. W sprawozdaniu z realizacji nadzoru pedagogicznego w I półroczu roku szkolnego 2013/2014, podano że: „w I półroczu zrealizowano następujące zadania ewaluacyjne: dokonano podziału zadań,

⁷⁰ We wnioskach z nadzoru pedagogicznego w roku szkolnym 2010/2011 ujęto m.in.: prowadzenie systematycznej oceny pracy nauczycieli; kontynuowanie diagnozy wyników nauczania; prowadzenie analizy porównawczej klas na tym samym poziomie edukacyjnym i wykorzystywanie w miarę możliwości narzędzi wystandaryzowanych; podjąć starania w celu uzyskania lepszej frekwencji, a tym samym lepszych wyników nauczania; dokonać ewaluacji wewnątrzszkolnych i przedmiotowych zasad oceniania.

⁷¹ Podaną w sprawozdaniu z realizacji nadzoru pedagogicznego w roku szkolnym 2012/2013.

wyznaczając zespół do badania wybranych standardów, opracowano harmonogram działania zespołów, określono narzędzia do prowadzenia ewaluacji, opracowano narzędzia, przeprowadzono część badań”; wszyscy nauczyciele Zespołu Szkół posiadali plany dydaktyczne zgodne z nowymi podstawami programowymi. Podstawy programowe realizowano rytmicznie, a ich realizacja była przedmiotem bieżącego monitorowania. Nauczyciele klas pierwszych i drugich sporządzili oświadczenia o realizacji podstawy programowej. Z tych oświadczeń wynikało, że w większości przypadków podstawa programowa była realizowana w 55-65%, co uzasadniało przekonanie o braku zagrożenia w jej realizacji. W kilku przypadkach Dyrektor Zespołu Szkół stwierdził niesystematyczność oceniania, potwierdzoną wpisem do dziennika lekcyjnego. W sprawozdaniu z realizacji nadzoru pedagogicznego za I półrocze 2013/2014 m.in.: nie odnotowano zgłoszeń rodziców lub uczniów o niezgodności oceniania z obowiązującymi zasadami; realizację wykorzystania godzin w ramach art. 42 ustawy Karta Nauczyciela kontrolował wicedyrektor, a dzienniki, w których dokumentowano prowadzenie tych zajęć, były prowadzone prawidłowo. Jednym z trzech tematów rady szkoleniowej była „Matura 2013 i egzaminy potwierdzające kwalifikacje zawodowe – przedstawienie wyników, analiza i wnioski do pracy w roku szkolnym 2013/2014”. W zakresie diagnozy wyników nauczania, zrealizowano w I półroczu 2013/2014: badanie poziomu wiadomości i umiejętności z przedmiotów ogólnokształcących „na wejściu”; analizę wyników egzaminów maturalnych i zawodowych; badanie poziomu wiadomości i umiejętności uczniów klas maturalnych (matura próbna z OPERONEM – listopad 2013 i OKE – styczeń 2014); diagnozę wyników nauczania z języków nowożytnych (j. angielski, j. niemiecki). Przyjęto wnioski nauczycieli ubiegających się o kolejny stopień awansu zawodowego na rozpoczęcie zaplanowanego stażu. W ramach oceny pracy nauczycieli Dyrektor Zespołu Szkół obserwował zajęcia lekcyjne przez nich prowadzone. Wśród wniosków Dyrektora Zespołu Szkół ujętych w sprawozdaniu z realizacji nadzoru pedagogicznego za I półrocze 2013/2014 były m.in.: dotyczące poprawnego i samodzielnego prowadzenia dokumentacji pedagogicznej; zwrócenia większej uwagi na dostosowanie form pracy i wymagań edukacyjnych do psychofizycznych możliwości ucznia; ograniczenia wyjść uczniów z klasy w czasie zajęć lekcyjnych., bez podania sposobu ich realizacji i monitorowania.

(dowód: akta kontroli str. 416-437)

Funkcjonowanie zespołów przedmiotowych⁷² było objęte nadzorem pedagogicznym Dyrektora Zespołu Szkół w latach szkolnych 2009/2010 - 2013/2014⁷³. Nadzór pedagogiczny nie stwierdził uwag w pracy tych zespołów.

(dowód: akta kontroli str. 369-437, 1683-1733)

Spośród dziesięciu przedmiotów egzaminacyjnych, zbadano dwa przedmiotowe systemy oceniania, opracowane dla obowiązkowych przedmiotów egzaminacyjnych. W „Przedmiotowym ocenianiu z języka polskiego w Zespole Szkół” oraz „Przedmiotowym systemie oceniania wraz z określeniem wymagań edukacyjnych z matematyki”, zaakceptowanymi przez Dyrektora Zespołu Szkół, ustalono

⁷² W Zespole Szkół funkcjonowały: Zespół Przedmiotów Humanistycznych; Zespół Przedmiotów Matematyczno-Przyrodniczych; Zespół Języków Obcych (11 nauczycieli w latach 2009/2010-2011/2012 oraz 13 nauczycieli w latach 2012/2013-2013/2014); Zespół Przedmiotów Zawodowych (17 nauczycieli w latach 2009/2010-2011/2012 oraz 24 nauczycieli w roku szkolnym 2012/2013 i 26 w roku szkolnym 2013/2014); Zespół Wychowania Fizycznego (8 nauczycieli w badanym okresie).

⁷³ Wg danych ujętych w planach nadzoru pedagogicznego w poszczególnych latach i sprawozdaniach z tego nadzoru.

szczegółowe wymagania edukacyjne z języka polskiego i matematyki niezbędne do uzyskania poszczególnych śródrocznych i rocznych ocen klasyfikacyjnych.

(dowód: akta kontroli str. 714-726, 785-787, 1755-1768, 1769, 1774-1791)

2.7. W latach 2009/2010-2013/2014 w dokumentacji Zespołu Szkół nie zarejestrowano skarg, rodziców uczniów bądź pełnoletnich uczniów, dotyczących egzaminów zewnętrznych, wnoszonych do Dyrektora Zespołu Szkół lub za jego pośrednictwem do Dyrektora OKE czy też do Wielkopolskiego Kuratora Oświaty w Poznaniu.

(dowód: akta kontroli str. 782)

2.8. Uzyskiwanie przez Liceum coraz niższych wyników egzaminów maturalnych mierzonych wskaźnikami EWD (lata 2010-2012 oraz 2011-2013)⁷⁴, nie spowodowało zbadania w ramach sprawowanego nadzoru pedagogicznego w latach 2011/2012-2013/2014 przyczyn tego stanu i wprowadzenia planu działań naprawczych. Dyrektor Zespołu Szkół podał: „nie stwierdziłem, w wyniku prowadzonych analiz wyników egzaminów, sprawowanego nadzoru pedagogicznego oraz przeprowadzonych ewaluacji wewnętrznych, że drastycznie obniżyły się wyniki egzaminów maturalnych (utrzymywały się na stałym poziomie wyników średnich według raportów OKE). W związku powyższym nie ustalałem przyczyn i nie uważałem za konieczne wprowadzenie planu działań naprawczych. Jak wcześniej wykazano, nie ma powodów do niepokoju, gdyż absolwenci doskonale sobie radzą w dorosłym życiu, kontynuując naukę lub podejmując pracę w wybranym zawodzie. Tworzenie kolejnych programów, raportów i sprawozdań wcale nie służy oświacie lecz zabiera czas nauczycielom, którzy powinni przeznaczać go na pracę dydaktyczną z uczniami i na rozwiązywanie ich problemów”.

(dowód: akta kontroli str. 298-305, 784, 846)

2.9. W latach szkolnych 2009/2010-2013/2014 (I półrocze), Wielkopolski Kurator Oświaty w Poznaniu nie przeprowadził w Zespole Szkół ewaluacji całościowej lub problemowej w sytuacji uzyskiwania przez Liceum ujemnych wyników EWD. Wyjaśniając⁷⁵ przyczyny nieprzeprowadzenia przedmiotowej ewaluacji, Wielkopolski Kurator Oświaty w Poznaniu podała, że „ewaluacja zewnętrzna jako forma nadzoru pedagogicznego jest procesem demokratycznym, a wybór szkół do takiej ewaluacji jest losowy (...). Uzyskiwanie ujemnych wyników EWD w szkole może stanowić jedynie jedno z kilku kryteriów uwzględnianych w wyborze szkoły do przeprowadzenia ewaluacji zewnętrznej”. Wielkopolski Kurator Oświaty w Poznaniu rozpoczął w dniu 8 kwietnia 2014 r. przeprowadzanie w Liceum ewaluacji zewnętrznej⁷⁶, której tematyką było: „szkoła organizując procesy edukacyjne, uwzględnia wnioski z analizy wyników egzaminu maturalnego, egzaminu potwierdzającego kwalifikacje zawodowe, zarządzanie placówką służy jej rozwojowi”.

(dowód: akta kontroli str. 438, 708, 877-882, 1801-1806)

⁷⁴ Wskaźniki EWD publikowane przez IBE (<http://matura.ewd.edu.pl>)

⁷⁵ Wyjaśnienie Wielkopolskiego Kuratora Oświaty z dnia 11 kwietnia 2014 r., uzyskane w trybie art.29 ust.1 pkt 2 lit. f ustawy o NIK.

⁷⁶ Według harmonogramu tej ewaluacji, w dniu 12 maja 2014 r. przewidziano radę podsumowującą, a „do 19 maja 2014 r. wysłanie ostatecznej wersji raportu do dyrektora szkoły i organu prowadzącego”. W protokole z Rady Pedagogicznej podsumowującej z dnia 12.05.2014 r., w części dotyczącej omówienia wstępnej wersji raportu z ewaluacji zewnętrznej w Liceum (uzyskiwało ujemne wskaźniki EWD), podano: „procesy edukacyjne są organizowane w sposób sprzyjający uczeniu się (wymaganie w dwóch punktach nie spełnia poziomu D); uczniowie nabywają wiadomości i umiejętności określone w podstawie programowej (wymaganie oceniono na poziomie C); respektowane są normy społeczne (wymaganie ocenione na poziomie C)”. Według § 7 ust.3 rozporządzenia w sprawie nadzoru, poziom C – oznacza średni stopień wypełniania wymagań przez szkołę; poziom D – oznacza podstawowy stopień wypełniania wymagań przez szkołę.

2.10. Starosta Kępiński poinformował⁷⁷, że w latach 2009/2010-2013/2014 z inicjatywy organu prowadzącego Zespół Szkół, nie zwiększano wymiaru godzin dydaktycznych przedmiotów egzaminacyjnych. Według Starosty Kępińskiego, Dyrektor Zespołu Szkół w latach 2009/2010-2013/2014 nie składał wniosków o zwiększenie wymiaru godzin dydaktycznych przedmiotów egzaminacyjnych. W celu poprawy wyników dydaktycznych organ prowadzący podpisał obowiązującą w latach 2003-2013 umowę z Powiatem Ostrowskim na objęcie wsparciem w formie doradztwa metodycznego nauczycieli przedmiotów egzaminacyjnych. Od września 2013 r. Powiat Kępiński w partnerstwie z Ośrodkiem Doskonalenia Nauczycieli w Kaliszu przystąpił do ogólnokrajowego pilotażowego programu (trwa do września 2015 r. i obejmuje m.in. Zespół Szkół) kompleksowego wsparcia nauczycieli. Liceum zostało wytypowane przez organ prowadzący do realizacji programu e-Szkoła Nasza Wielkopolska.

(dowód: akta kontroli str. 1658-1682)

Starosta Kępiński poinformował też, że organ wykonawczy Powiatu Kępińskiego, nie występował do Wielkopolskiego Kuratora Oświaty w Poznaniu z wnioskiem o przeprowadzenie ewaluacji w Zespole Szkół z uwagi na obniżające się osiągnięcia dydaktyczne. W ocenie Starosty Kępińskiego analiza różnych wskaźników nie prowadzi do jednoznacznych wniosków. Jako przykład wskazał Liceum, w którym „zdawalność egzaminu maturalnego jest wyraźnie wyższa od średniej województwa i kraju, klasa wyników (staniny) są na poziomie 5-6 czyli średni, wyżej średni, trendy rozwojowe w części przedmiotów są opadające, dopiero wskaźnik EWD pokazuje, że szkoła wymaga pomocy”.

(dowód: akta kontroli str. 1657)

Ustalone
nieprawidłowości

W działalności kontrolowanej jednostki w przedstawionym wyżej zakresie stwierdzono następujące nieprawidłowości:

1. W Zespole Szkół nie opracowywano wieloletniego planu doskonalenia zawodowego nauczycieli, a Rada Pedagogiczna Zespołu Szkół nie ustaliła zasad organizacji doskonalenia zawodowego nauczycieli.

(dowód: akta kontroli str. 588-707, 845, 1704-1707)

Zgodnie z przepisem § 6 ust. 1 pkt 1 rozporządzenia Ministra Edukacji i Sportu z dnia 29 marca 2002 r. w sprawie sposobu podziału środków na wspierania doskonalenia zawodowego nauczycieli, form doskonalenia zawodowego (...) oraz szczegółowych kryteriów i trybu przyznawania tych środków⁷⁸, dyrektor szkoły opracowuje wieloletni plan doskonalenia zawodowego nauczycieli, mając na uwadze program rozwoju szkoły i związane z tym potrzeby kadrowe. Natomiast według przepisu art. 41 ust. 1 pkt 4 ustawy o systemie oświaty, do kompetencji stanowiących rady pedagogicznej należy ustalanie organizacji doskonalenia zawodowego nauczycieli szkoły.

Dyrektor Zespołu Szkół m.in. podał, że „nie opracowano wieloletniego planu doskonalenia nauczycieli, gdyż wszyscy nauczyciele zatrudnieni są zgodnie z kwalifikacjami do realizacji podstawy programowej w cyklu trzy- i czteroletnim. (...) od roku szkolnego 2014/2015 będzie taki wieloletni plan opracowany. Dyrektor otrzymuje środki finansowe na dany rok budżetowy dlatego nie można zadań zaplanować na wiele lat. MEN i Kuratorium Oświaty określa priorytety na dany rok szkolny i szkolenia wybierane są według aktualnej oferty ODN, Kuratorium Oświaty i innych instytucji szkoleniowych, których szkoła nie zna z wyprzedzeniem wieloletnim, a które publikowane są w sierpniu, dlatego też plan doskonalenia

⁷⁷ Informacja w trybie art. 29 ust. 1 pkt 2 lit. f ustawy o NIK

⁷⁸ Dz. U. z 2002r., Nr 46, poz. 430

zawodowego tworzony jest zgodnie z potrzebami szkoły i zainteresowaniem nauczycieli. Uważam, że roczne plany doskonalenia zawodowego są najbardziej skuteczne i efektywne i w praktyce potwierdziły swoją przydatność”.

(dowód: akta kontroli str. 783-784, 845-846)

Wyjaśniając, dlaczego Rada Pedagogiczna Zespołu Szkół, nie ustaliła zasad organizacji doskonalenia zawodowego stosownie do jej kompetencji określonych w art. 41 ust. 1 pkt 4 ustawy o systemie oświaty, Dyrektor Zespołu Szkół m.in. podał: Rada Pedagogiczna zatwierdzała plan doskonalenia zawodowego, który uwzględniał propozycje doskonalenia i własny rozwój zawodowy nauczycieli.

(dowód: akta kontroli str. 784, 846)

2. W opracowanych na kolejne lata planach nadzoru pedagogicznego Dyrektor Zespołu Szkół nie odnosił się do wniosków z nadzoru, sprawowanego w poprzednim roku szkolnym. Było to niezgodne z wymogiem określonym w § 21 ust. 1a rozporządzenia w sprawie nadzoru pedagogicznego.

(dowód: akta kontroli str. 369-437, 1696-1733)

Wyjaśniając, dlaczego w sprawozdaniach z realizacji nadzoru pedagogicznego (za lata 2011/2012, 2012/2013 i I półrocze 2013/2014) nie odnoszono się do efektów wdrażania wniosków z poprzedniego roku szkolnego, Dyrektor Zespołu Szkół podał: „Na zebraniach rady pedagogicznej analizujących pracę szkoły oraz w ewaluacjach prowadzonych w szkole w każdym roku szkolnym odnosiłem się do efektów wdrażania wniosków z poprzednich lat. Na bieżąco monitorowano realizację wniosków na zebraniach zespołów przedmiotowych i nauczyciele byli zobowiązani do realizacji wniosków czego efektem był wzrost zdawalności egzaminów maturalnych i egzaminów potwierdzających kwalifikacje zawodowe. Dodatkowym elementem realizacji wniosków było zdobywanie środków finansowych na zakup nowoczesnych środków dydaktycznych wzbogacających warsztat pracy nauczyciela. Nie uzyskałem, w ramach prowadzonego nadzoru pedagogicznego, jakichkolwiek informacji, bądź danych świadczących o niezrealizowaniu wniosków dydaktycznych, wynikających z analizy wyników egzaminów zewnętrznych. Nie udokumentowano wyników z uwagi na spiętrzenie obowiązków w ostatnim czasie. Termomodernizacja obiektów Zespołu Szkół i budowa kotłowni gazowej pochłaniały dużo czasu i obowiązków z jej realizacją. Dodatkowo wyjaśniam, że od 2011 r. rozpoczął się proces likwidacji Zespołu Szkół w Słupii, a od 1 września 2012 r. Zespół Szkół przejął 16 nauczycieli i 157 uczniów – wymagało to zwiększenia pracy organizacyjnej i działań integrujących uczniów, nauczycieli i Rodziców (wyrażających protesty i niechęć wobec likwidacji szkoły w Słupii i przeniesienie jej do Kępna)”.

(dowód: akta kontroli str. 828, 1734)

Uwagi dotyczące
badanej działalności

NIK zwraca uwagę, że w roku szkolnym 2011/2012, zgodnie z rozporządzeniem Ministra Edukacji Narodowej i Sportu z dnia 12 lutego 2002 r. w sprawie ramowych planów nauczania w szkołach publicznych⁷⁹, na realizację podstawy programowej z matematyki dla trzyletniego liceum, w jednym tygodniu należało przeznaczyć nie mniej niż 3 godziny lekcyjne, tj. 99 godzin w ciągu roku szkolnego, a nie 95 godzin, które wykazano w dzienniku zajęć lekcyjnych klasy 1 LOD.

NIK zwraca też uwagę, że w latach szkolnych 2009/2010-2013/2014 obowiązywały w Zespole Szkół postanowienia § 83 Statutu określające wewnętrzne zasady oceniania i klasyfikowania uczniów (WSO), które m.in. były przedmiotem opisanego wyżej nadzoru pedagogicznego. W § 83 Statutu zapisano, że zasady

⁷⁹ Dz. U. Nr 15 poz. 142 ze zm.

wewnątrzszkolnego oceniania zostały opracowane na podstawie rozporządzenia Ministra Edukacji Narodowej i Sportu z dnia 7 września 2004 r. w sprawie warunków i sposobu oceniania, klasyfikowania i promowania uczniów i słuchaczy oraz przeprowadzania egzaminów i sprawdzianów w szkołach publicznych⁸⁰ oraz rozporządzenia Ministra Edukacji Narodowej i Sportu z dnia 26 lutego 2002 r. w sprawie podstawy programowej kształcenia ogólnego w poszczególnych typach szkół⁸¹. Powołane rozporządzenia przestały obowiązywać, odpowiednio: 1 września 2007 r. i 30 stycznia 2009 r.

(dowód: akta kontroli str. 533)

Dyrektor Zespołu Szkół wyjaśnił, że w wyniku przeoczenia nie zmieniono w § 83 Statutu zapisu z podaniem nowego rozporządzenia Ministra Edukacji Narodowej z dnia 30 kwietnia 2007 r. w sprawie warunków i sposobu oceniania, klasyfikowania i promowania uczniów i słuchaczy oraz przeprowadzania sprawdzianów i egzaminów w szkołach publicznych. Według deklaracji dyrektora, zapis § 83 Statutu zostanie poprawiony.

(dowód: akta kontroli str. 828, 1735-1753)

Ocena częściowa

Najwyższa Izba Kontroli ocenia pozytywnie, mimo stwierdzonych nieprawidłowości, działalność Zespołu Szkół w zbadanym obszarze.

IV. Wnioski

Wnioski pokontrolne

Przedstawiając powyższe oceny i uwagi wynikające z ustaleń kontroli, Najwyższa Izba Kontroli, na podstawie art. 53 ust. 1 pkt 5 ustawy o NIK, wnosi o:

1. Sporządzanie wieloaspektowych analiz wyników egzaminów zewnętrznych i wykorzystywanie ich w celu podnoszenia efektów nauczania Zespołu Szkół.
2. Ustalenie przez Radę Pedagogiczną Zespołu Szkół zasad organizacji doskonalenia zawodowego nauczycieli.
3. Opracowanie wieloletniego planu doskonalenia zawodowego nauczycieli Zespołu Szkół.
4. Uwzględnianie w opracowywanym planie nadzoru pedagogicznego wniosków z nadzoru, sprawowanego w poprzednim roku szkolnym.

V. Pozostałe informacje i pouczenia

Prawo zgłoszenia zastrzeżeń

Wystąpienie pokontrolne zostało sporządzone w dwóch egzemplarzach; jeden dla kierownika jednostki kontrolowanej, drugi do akt kontroli.

Zgodnie z art. 54 ustawy o NIK kierownikowi jednostki kontrolowanej przysługuje prawo zgłoszenia na piśmie umotywowanych zastrzeżeń do wystąpienia pokontrolnego, w terminie 21 dni od dnia jego przekazania. Zastrzeżenia zgłasza się do dyrektora Delegatury NIK w Poznaniu.

Obowiązek poinformowania NIK o sposobie wykorzystania uwag i wykonania wniosków

Zgodnie z art. 62 ustawy o NIK proszę o poinformowanie Najwyższej Izby Kontroli, w terminie 21 dni od otrzymania wystąpienia pokontrolnego, o sposobie wykorzystania uwag i wykonania wniosków pokontrolnych oraz o podjętych działaniach lub przyczynach niepodjęcia tych działań.

⁸⁰ Dz. U. Nr 199, poz. 2046 ze zm.

⁸¹ Dz. U. Nr 51, poz. 458.

W przypadku wniesienia zastrzeżeń do wystąpienia pokontrolnego, termin przedstawienia informacji liczy się od dnia otrzymania uchwały o oddaleniu zastrzeżeń w całości lub zmienionego wystąpienia pokontrolnego.

Poznań, dnia 29 maja 2014 r.

Najwyższa Izba Kontroli
Delegatura w Poznaniu

Kontroler
Mariusz Kubiak
główny specjalista kontroli państwowej

Dyrektor
z up. Tomasz Nowiński
wicedyrektor

.....
podpis

.....
podpis